

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของนักวิชาการศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคามในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. บทบาทและหน้าที่
3. บทบาทหน้าที่ของนักวิชาการศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. โครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามภารกิจ อำนาจหน้าที่ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดให้มีการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลภายใต้ระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมกำกับดูแล และการตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ,2550 :1-10) ตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537, พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496, พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540, กฎกระทรวง (พ.ศ.2541) ออกตามความในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด, พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 กล่าวว่า 1) สภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 2) เทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล โดยให้ราษฎรได้รับการศึกษา อบรม 3) เทศบาลเมืองและเทศบาลนครมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล อาจจัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษาในเขตเทศบาล 4) องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่จัดทำกิจการใดๆอันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดและกิจการนั้นเป็น

การสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด
 จัดทำ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ทำนุบำรุงศาสนา และ
 บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และ
 5) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการศึกษาการจัดระบบ
 การบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ได้
 กล่าวถึงมาตรฐานการศึกษาดังนี้ (มาตรา 9 (3)) ให้มีการจัดทำมาตรฐานการศึกษาและ
 จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา (มาตรา 47) ให้มีระบบ
 ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย
 ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และระบบการประกันคุณภาพภายนอก
 ให้มีระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด
 (มาตรา 48) ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน
 สถานศึกษาและถือว่าระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของ
 กระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปี
 เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่
 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

กระทรวงมหาดไทย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550 : 4) ได้มีการประกาศ
 กระทรวงมหาดไทย เรื่องมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อ
 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้พิจารณา
 คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี
 เป้าหมายการพิจารณาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและ
 มาตรฐานการศึกษาของชาติ และเพื่อรองรับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่
 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด จึงได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขององค์กร
 ปกครองส่วนท้องถิ่นและตัวบ่งชี้ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาในสังกัด
 ใช้เป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาต่อไป

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง กล่าวโดยสรุปว่า การจัดการศึกษาของไทยถ้าจะ
 ให้มีผลสัมฤทธิ์ต่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและเพื่อการ
 พัฒนาบุคลากรของชาติให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น ชุมชน องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น ทั้งรัฐและเอกชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างดีที่สุด

2. บทบาทและหน้าที่

แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

2.1 ความหมายของบทบาท

มีผู้ให้ความหมายคำว่า “บทบาท” หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมที่เหมือน ๆ กันของคนที่ดำรงตำแหน่งเดียวกัน แสดงถึงแบบแผนพฤติกรรมที่ผู้พัน หรือขึ้นอยู่กับความคาดหวังของสมาชิกอื่น ๆ ในสังคม

พจนานุกรม ให้คำจำกัดความของบทบาทไว้ คือ

บทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้แสดง เช่น บทบาทของตัวพระเอก

นางเอก บทบาทของตัวผู้ร้ายและตัวแสดงประกอบอื่น ๆ

ดังนั้น คำว่า “บทบาท” หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของ

สถานภาพที่ตนดำรงอยู่ ซึ่งในบุคคลเดียวกันอาจมีหลายบทบาท เช่น บทบาทของผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใต้บังคับบัญชา พอสรุปได้ความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการ คือ

1. บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความมุ่งหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบ และอื่น ๆ ที่มีลักษณะในตนเองเดียวกันซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้บทบาทตามความหมายนี้คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการบ่งหน้าที่อันควรทำ

2. บทบาท หมายถึง ความเห็นของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

3. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่กระทำโดยให้ความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม หรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้น ๆ นั้นเอง

2.2 ความหมายของบทบาทตามแนวคิดต่าง ๆ

ความหมายของบทบาท (Role) ได้มีผู้ให้แนวคิดและให้ความหมายของคำว่า บทบาทในความหมายที่แตกต่างกันหลากหลายความหมายดังนี้

สวางศรี วิรัชชัย (2537 : 155) บทบาท คือ สิทธิหน้าที่พึงปฏิบัติที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลอื่น ในสังคมตามสถานภาพของตนเอง เช่น บทบาทของพ่อคือต้องทำหน้าที่

เลี้ยงดูแลดูให้เป็นคนดีและรู้จักทำมาหากินและบทบาทลูกก็คือการเคารพเชื่อฟังพ่อแม่และ
การทำตัวเป็นคนดี

อรุณ รักรธรรม (2523 : 97) กล่าวว่า การทำงานที่มีมาตรฐาน การปฏิบัติที่ดี
เพื่อความถูกต้องและประสิทธิภาพสมาชิกของกลุ่มหรือสังคมนั้น ๆ จะต้องรับรู้และเข้าใจใน
บทบาทหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ในองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นการทำงานในลักษณะ
กลุ่มหรือลักษณะที่งานนั่นเอง

บรรจง ชูสกุลชาติ (2526 : 101) บทบาทคือ หน้าที่หรือการกระทำ ตาม
บทบาทของแต่ละบุคคลตามอำนาจหน้าที่

ทิตยา สุวรรณะชญ (2528 : 66) กล่าวว่า บทบาทคือ การประพฤติปฏิบัติ
ตามสิทธิหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้

สมยศ นาวิการ และสุสดี ยุมาคม (2520 : 123) ให้ความหมายของบทบาท
ว่าเป็นแบบของพฤติกรรมซึ่งขอบเขตบทบาทเหล่านั้นจะกำหนดไว้ในคำบรรยายลักษณะงาน
และนโยบายอย่างเป็นทางการและขอบเขตของบทบาทหน้าที่เข้าใจอย่างไม่เป็นทางการก็ได้

ปทานิ ภูติวัฒนา (2523 : 130) บทบาท คือ ได้พิจารณาบทบาทเป็นสอง
ความหมาย ความหมายแรกพิจารณาในด้านโครงสร้างของสังคม (Social Structure) บทบาท
จะหมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะ โดยคุณสมบัติและกิจกรรม
ของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น อีกความหมายหนึ่ง หมายถึง การแสดงบทบาทหรือการกระทำ
ต่อกันหรือการปะทะสังสรรค์ทางสังคม บทบาทที่จะเป็นผลต่อเนื่องจากการกระทำ อย่างมี
แบบแผนโดยผ่านการเรียนรู้ก่อนว่าในสถานภาพใดควรประพฤติปฏิบัติเท่าใด

ภิญโญ สาร (2516 : 72) ให้ความหมายบทบาทว่า สิ่งที่บุคคลผู้ดำรง
ตำแหน่งหนึ่งถูกผู้อื่นคาดหวังให้กระทำที่เรียกว่า “บทบาทหน้าที่” ซึ่งกำหนดไว้ควบคู่กับ
ตำแหน่งซึ่งบุคคลนั้นครองอยู่ หรือหมายถึง หน้าที่หรือเงื่อนไขที่ต้องกระทำ

อุทัย หิรัญญ (2526 : 118) อธิบายว่า บทบาทคือหน้าที่ (Function) หรือ
พฤติกรรมอันพึงคาดหมาย (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคม
หนึ่ง ๆ หน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าว โดยปกติเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคมหรือวัฒนธรรมบาง
กลุ่มหรือสังคมหรือวัฒนธรรมบางกลุ่มหรือสังคมนั้นกำหนดขึ้น ฉะนั้นบทบาทหน้าที่เป็น
แบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานะหนึ่งซึ่งมีต่อบุคคลอื่นในลักษณะอีกอย่างหนึ่งใน
สังคมเดียวกัน

พัทธา สายหู (2516 : 152) ได้อธิบายว่า บทบาทหน้าที่คือสิ่งที่ให้เกิดความ เป็น “บุคคล” และเปรียบได้เหมือน “บท” ของตัวละคร ที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่อง นั้น ๆ เป็นตัว (ละคร) อะไร มีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบทหรือไม่สมบทก็ อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้แสดงไปเลยในความหมาย เช่น “บทบาท” ก็คือการกระทำต่าง ๆ ที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำตราบไคที่ยังอยู่ใน “บท”

บรูม และ ซีเซนนิก (Broom and Sezannick, 1956 : 16) อธิบายว่า บทบาท บางครั้งเรียกว่าบทบาททางสังคมเป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่ง เฉพาะ ทางสังคม เช่น การเป็นพ่อเป็นครู เป็นต้น ความหมายของบทบาทการกล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ ที่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งทางสังคมซึ่งบอกให้รู้ว่าแต่ละคนควรจะแสดงบทบาทอะไรบ้างในการเป็น พ่อหรือครู และเป็นหน้าที่ของเขาที่ต้องแสดงพฤติกรรม ตามบทบาทนั้น ๆ และเขาก็สามารถ เรียกเรื่องและอ้างสิทธิอันนี้ได้

ยอง (Young, 1959 : 158) ให้ความหมายว่า บทบาทคือหน้าที่ของฐานะ ตำแหน่งเมื่อบุคคลหนึ่งได้ดำรงตำแหน่งใด สิ่งที่เขาคิดตามมากับตำแหน่งนั้น ก็คือการทำ เขาจะต้องมีการปะทะสัมพันธ์ (interaction) กับตำแหน่งอื่น ๆ ทั้งที่สูงกว่าและต่ำกว่าภายในกลุ่ม สิ่งก็ตามมากับตำแหน่งอื่นเป็นเครื่องกำหนดสำหรับการดำรงฐานะตำแหน่งนั้น เรียกว่า “บทบาท”

กรอส (Gross, 1995 : 60 ; อ้างถึงใน สามิตร ศิริฤกษ์, 2547 : 8) ได้ให้นิยามว่า บทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่งนั้นเป็นเรื่องการคาดหวังที่จะให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ปฏิบัติโดยยึดบทบาทเป็นมาตรการในการตรวจสอบที่จะให้เห็นว่า บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้น จะปฏิบัติอย่างไร ภายในขอบเขตแห่งฐานะของตน

สุมพร พรหมจารีต (2542 : 53) ให้ความหมายของบทบาทว่าเป็น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ถ้าบุคคลไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันแล้ว บทบาทไม่เกิดขึ้น และ บทบาทเป็นเกณฑ์ปกติตามคาดหวัง ข้อห้ามความรับผิดชอบและลักษณะอันที่บุคคลผู้ดำรง ตำแหน่งนั้น พึงปฏิบัติตามบทบาทที่มีตามคาดหวังไว้ให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ประพฤติปฏิบัติ

จากความหมายนานาทัศนะดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปความหมายของบทบาท (Role) ว่าเป็นหน้าที่หรือการกระทำใด ๆ ตามสิทธิและหน้าที่พึงมีของบุคคลที่ปฏิบัติตาม หน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎเกณฑ์ ระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ ข้อตกลงของสังคม ซึ่ง บทบาทที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการพิจารณาพฤติกรรมการทำงาน ตามบทบาทหน้าที่ ของนักวิชาการศึกษาศึกษาองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นนั่นเอง

2.3 ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

บทบาท เป็นแนวคิดที่สำคัญในทางสังคมวิทยา และบทบาทก็เป็นหน้าที่หนึ่งในสังคมซึ่งเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือเป็นรูปแบบพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ในสังคม หรือสถานะใดสถานะหนึ่งในสังคม เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกัน ได้อย่างเหมาะสม (กองวิจัยและประเมินผล กรมพัฒนาชุมชน. 2542:42) ซึ่งเป็นการคาดหวังเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม (Behavioral Expectation) เมื่อบุคคลต้องเผชิญต่อสิ่งแวดล้อมที่ผ่านเข้ามาในชีวิตซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาสิ่งแวดล้อมเหล่านี้มีผลกระทบและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้บุคคลมีการปรับตัวทั้งที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติและที่เกิดจากการเรียนรู้เพื่อให้คงไว้ซึ่งสภาวะสมดุลของชีวิต

จะเห็นว่า บทบาทเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งหรือสถานภาพของบุคคล ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวัง ของสังคมทั่วไป ถ้าตำแหน่งหรือสถานภาพเปลี่ยนไป บทบาทก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย ถ้าบุคคลในสังคมมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมมากขึ้นเท่าใดบทบาทก็จะเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

สงวน สิทธิลิขสิทธิ์ และฉันทิพงษ์ธรรมานุสรณ์ (2522 : 27) ได้แบ่งการแสดงบทบาทออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. บทบาทคาดหวัง (Ideal Role) คือบทบาทที่แสดงให้เป็นไปตามที่ผู้อื่นคาดหวังไว้

2. บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (Perceived Role) คือบทบาทที่เจ้าของสถานภาพรับรู้เองได้ว่าตนควรจะมีบทบาทและหน้าที่อย่างไรตามกฎหมาย ธรรมเนียมประเพณีหรือการกล่อมเกลாதงสังคม

3. บทบาทที่เป็นจริง (Actual Role) คือบทบาทที่เจ้าของสถานภาพได้แสดงออกมาเองจากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปประเภทต่าง ๆ ของบทบาทได้ดังนี้

3.1 บทบาทที่ถูกกำหนดเป็นบทบาทที่มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้

3.2 บทบาทที่ถูกคาดหวังเป็นบทบาทที่อยู่ในระดับความคิดส่วนบุคคลหรือเป็นความคาดหวังของสังคมที่ทำให้บุคคลแสดงบทบาทนั้น ๆ รวมทั้งความคาดหวังของตนเองว่าควรแสดงพฤติกรรมอย่างไร

3.3 บทบาทที่เป็นจริง เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวัง และหรือบทบาทที่ถูกกำหนดหรืออาจไม่เป็นไปตามบทบาทที่ถูก

กำหนดและบทบาทที่ถูกคาดหวังไว้เนื่องจากบทบาทเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับองค์กร (Individual Organization Relationship) ซึ่งโดยทั่วไป เรียกว่าข้อตกลงทางจิตใจ (Psychological Contract) หมายความว่าเป็นการแลกเปลี่ยน โดยมีข้อตกลงทางจิตใจร่วมกันและซึ่งกันและกัน ระหว่าง ตัวบุคคลกับองค์กร ซึ่งรัชชัย สันติวงษ์ (2534 : 85-87) ได้อธิบายว่าบทบาทแสดงพฤติกรรมของคนในองค์กรที่คาดว่าจะแสดงออก หรือเป็นเหมือนสนามที่กำหนดขึ้นให้แสดงออกถึงความคาดหวัง และพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติหรือบรรดาสมาชิกภายในองค์กร โดยมีข้อตกลงทางจิตใจ เป็นกระบวนการของการกำกับหรือความกดดันในการแสดงบทบาท (Role Stress) ของบรรดาสมาชิกภายในองค์กร ซึ่งสามารถกำหนดออกเป็น 4 ระยะ

ระยะที่ 1 เป็นระยะของการคาดหวังในบทบาท เมื่อคนเราเริ่มเข้ามาในองค์กรก็จะมีกรับข้อมูลข่าวสาร จากองค์กร อาจโดยการปฐมนิเทศ การฝึกอบรม เพื่อให้คน ๆ นั้นสามารถคาดหวังถึงบทบาทที่เขาต้องแสดงออกในองค์กร

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่เป็นทางการ คนที่เข้ามาจะถูกกำหนดบทบาทที่จะต้องแสดง โดยอาจกำหนดออกมาเป็นวัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีปฏิบัติงาน กฎ ข้อบังคับ และเขาจะต้องแสดงบทบาทไปตามที่กำหนดเพื่อแลกกับผลตอบแทนอาจเป็นผลตอบแทนด้านตัวเงินหรือด้านการได้รับการส่งเสริมเลื่อนตำแหน่ง หรือผลตอบแทนอื่น ๆ

ระยะที่ 3 เป็นระยะการเรียนรู้ในบทบาท เมื่อคนที่เข้ามาเริ่มปฏิบัติงานเขาจะเริ่มมีการเรียนรู้ในบทบาทหน้าที่ที่เขาแสดงออกได้อย่างเป็นทางการในขณะเดียวกันเนื่องจากการทำงานจะต้องมีความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ไม่เป็นทางการ ความคาดหวังของผู้ร่วมงานที่เป็นทางการ ที่มีต่อบทบาทของเขาก็มีส่วนสำคัญเขาจะต้องพยายามปรับบทบาทของเขาให้สอดคล้องกับความคาดหวังที่เป็นทางการจากองค์กร และความคาดหวังที่ไม่เป็นทางการจากผู้ร่วมงาน

ระยะที่ 4 เป็นระยะของการคงอยู่หรือการออกไปจากองค์กร เมื่อคนที่เข้ามาในองค์กร ได้ปฏิบัติงานมาจนถึงระยะนี้ เขาก็ทราบว่าควรจะอยู่หรือลาออกจากองค์กร โดยอาศัยการเรียนรู้ในบทบาทที่ผ่านมาในระยะที่ 3 เขาจะคงอยู่ต่อเมื่อบทบาทที่เขาแสดงอยู่สอดคล้องหรือเป็นไปตามความคาดหวังขององค์กร และตามความคาดหวังที่ไม่เป็นทางการ ผู้ร่วมงานถ้าหากบทบาทที่เขาแสดงอยู่ไม่สอดคล้องหรือไม่เป็นไปตามความคาดหวังขององค์กรและความคาดหวังที่ไม่เป็นทางการของผู้ร่วมงานอันใดอันหนึ่งแล้ว

เขาก็จะเกิดความรู้สึกขัดแย้งในบทบาทหรือความไม่ชัดเจนในบทบาทขึ้น ก็จะเกิดความเบื่อน้อยความไม่พึงพอใจ และเอาออกไปในที่สุด

2.4 ประเภทของบทบาท

ประเภทของบทบาทได้มีผู้แบ่งประเภทของบทบาทไว้มากมาย ที่สำคัญได้แก่

เบอร์โร (Berlo , 1960 : 153 ; อ้างถึงใน สามิตร ศิริฤกษ์, 2547 : 11) ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะบทบาทไว้ดังนี้

1. บทบาทที่กำหนดไว้ (Role Prescription) คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทจะต้องทำอะไรบ้าง
 2. บทบาทที่กระทำจริง (Role Description) คือ บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น ๆ
 3. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectations) คือ บทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้น ๆ ควรจะกระทำอย่างไร
- จากการประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการชาวต่างประเทศที่กล่าวข้างต้นพอจะสรุปประเภทของบทบาทไว้ดังนี้

1. บทบาทที่ถูกกำหนด (Prescribed Role or Prescription) เป็นบทบาทที่มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้
2. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectation) เป็นบทบาทที่อยู่ในระดับของความคิดส่วนบุคคล หรือเป็นความคาดหวังที่ต้องให้บุคคลแสดงบทบาทสังคัมรวม ๆ ทั้งความคาดหวังของตนเองว่า ควรจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร
3. บทบาทที่เป็นจริง (Perform Role or Actual Role) เป็นบทบาทที่เข้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวังและ/หรือเป็นบทบาทที่ถูกกำหนดหรืออาจไม่เป็นไปตามที่ถูกกำหนดที่ถูกคาดหวังก็ได้

เบนเน (Benne, 1961 : 71 ; อ้างถึงในสามิตร ศิริฤกษ์, 2547 : 12) ได้กำหนดบทบาทที่ไม่เป็นทางการของสมาชิกออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. บทบาทงาน (Task Roles) เป็นบทบาทที่จะนำกลุ่มให้เอื้อประโยชน์ต่อเป้าหมายซึ่งสมาชิกที่ประสบความสำเร็จในบทบาทนี้ก็จะช่วยกลุ่มในการกำหนดขอบเขต

ของเป้าหมายและมุ่งไปสู่การตัดสินใจ เพื่อหาวิธีการที่จะบรรลุความสำเร็จนั้น รวมทั้งสกัดกัน สิ่งที่จะมาขัดขวางต่อความเจริญก้าวหน้าของกลุ่ม

2. บทบาทการสร้างกลุ่มและบำรุงรักษา (Group Building and Maintenance Roles) เป็นบทบาทที่อำนวยความสะดวกต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสนับสนุนการเชื่อมโยงของกลุ่มเพื่อผูกมัดสมาชิกเข้าด้วยกัน

3. บทบาทส่วนตัว (Individual Roles) เป็นบทบาทที่มุ่งความพอใจของตนเองมากกว่าการเน้นความต้องการของกลุ่มซึ่งบางครั้ง กลายเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการปฏิบัติงาน

2.5 การปฏิบัติตามบทบาท

ออร์พอร์ท (Allport, 1973 : 153 ; อ้างถึงใน สุขุมพร พรหมจารีต, 2542 : 97-99) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 อย่าง ดังต่อไปนี้

1. ความคาดหวังในบทบาท (Role Expectation) เป็นบทบาทตามความคาดหวังของผู้อื่นหรือเป็นบทบาทที่สถาบันองค์กร หรือกลุ่มสังคม คาดหวังให้บุคคลปฏิบัติ ตามสิทธิหน้าที่ที่บุคคลนั้นครองตำแหน่งอยู่

2. การรับรู้บทบาท (Role Conception) เป็นการรับรู้ในบทบาทของตนเองว่า ควรจะมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามการรับรู้ (Perceived Role) ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ กับความต้องการของบุคคลนั่นเอง (His Needs) ทั้งนี้การรับรู้ในบทบาทและความต้องการ ของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของ บุคคลที่สวมบทบาทนั้น

3. การยอมรับบทบาทของบุคคล (Role Acceptance) ซึ่งเกิดขึ้นได้เมื่อมี ความสอดคล้องกันของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และบทบาทหน้าที่ที่ตนเองรับรู้ อยู่การยอมรับบทบาทนี้เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับความเข้าใจในบทบาท และการสื่อสารระหว่าง สังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้ เพราะว่าบุคคลไม่ได้ยินดียอมรับบทบาทหน้าที่ปฏิบัติก็ตาม เพราะ ถ้าหากบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้ผลเสียหายหรือเสียผลประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้า ขัดแย้งกับความต้องการ หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่ก็จะพยายามหลีกเลี่ยง บทบาทนั้น ไม่ยอมรับบทบาทนั้น ๆ

4. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role Performance) เป็น บทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง (Actual Role) ซึ่งควรจะเป็นการแสดงบทบาทตามที่

สังคมคาดหวังหรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้ ตามความหวังของตนเอง การที่บุคคลจะปฏิบัติหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับ การยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่ ซึ่งเนื่องมาจากความสอดคล้องกันของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และการรับรู้บทบาทของตนเอง

ดังนั้น ในทางปฏิบัติ บทบาทจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการเรียนรู้บทบาทที่กำหนดไว้ตามตำแหน่งเมื่อบุคคลเข้าปกครองตำแหน่งนั้น ก็จะแสดงบทบาทตามที่ระบุไว้ในตำแหน่งนั้น และแสดงความคาดหวังของสังคมด้วยว่าต้องการให้แสดงบทบาทลักษณะใด ต้องเข้าใจบทบาทและยอมรับบทบาท

2.6 การรับรู้ทางด้านบทบาท

สมยศ นาวิการ และสุสดี รุมาคม (2520 : 147-148) กล่าวถึง การรับรู้บทบาท (Role Perception) ว่าบุคคลที่แตกต่างกันย่อมจะมีความเข้าใจ หรือการรับรู้ที่แตกต่างกันสำหรับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่กำหนดไว้ในองค์การใดองค์การหนึ่ง การรับรู้ถูกต้องในบทบาทย่อมจะมีผลกระทบต่อการมีประสิทธิภาพขององค์การ ประเด็นดังกล่าวนี้ จะมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น ไปอีกภายในองค์การ เพราะว่าจะอาจจะมีการรับรู้ที่แตกต่างกันสำหรับบทบาทเดียวกัน โดยองค์การที่เป็นทางการกลุ่มและบุคคล โอกาสของความขัดแย้งในบทบาทจะมากขึ้น

อรุณ รัชธรรม (2542 : 98 ; อ้างอิงถึงใน สุขุมพร พรหมจารี, 2536 : 76) ให้ความหมายว่า การรับรู้ คือ การที่บุคคลมองไปหรือเห็นอะไรแล้วจะเลือกเก็บสิ่งที่เห็นนั้นเข้ามาในจิตสำนึกและเข้าใจความหมายหรือให้นิยามต่อสิ่งนั้นด้วยความรู้สึกลึกซึ้งของตนเอง โดยปกติแล้วแต่ละคนจะมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ในบางอย่าง อาจจะมีการทำคล้ายคนอื่นในกลุ่ม แต่ในบางอย่างอาจจะแตกต่างกับผู้อื่นในกลุ่มความแตกต่าง และความเหมือนกันนี้ก็คือลักษณะการแสดงบทบาททางพฤติกรรมของเขา แต่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่ต่างกัน การรับรู้เกี่ยวกับตัวเองเป็นลักษณะหรือแบบอย่างของการรับรู้เกี่ยวกับบทบาท ซึ่งจะคลุมถึงความสามารถในการมีส่วนร่วมกับการแสดงพฤติกรรมของผู้อื่น จะมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากเกี่ยวกับเรื่องความสามารถของแต่ละบุคคล บุคคลใดที่สามารถพัฒนาการรับรู้บทบาทได้เป็นอย่างดี ก็สามารถที่จะรับรู้ความคิดเห็นของคนอื่นได้ดีด้วยในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลใดไม่สามารถพัฒนาการรับรู้บทบาทได้จะทำให้เกิดความยากลำบากในการที่จะเปลี่ยนแปลงบทบาทต่าง ๆ ในการแสดงบทบาทของผู้อื่นบุคคลจะต้องพยายามแสดงบทบาทของคนอื่น และนำมาประสานกับลักษณะการแสดงพฤติกรรมของตนเอง และแสดงการ

กระทำในทางที่คล้ายกับคนอื่น กระทำอย่างไรก็ตามเมื่อค่านึงกระบวนการทั้งหมดแล้วจะเห็นว่าบุคคลนั้นยังแสดงบทบาทของตัวเอง ทั้งนี้เพราะว่า บทบาททางพฤติกรรมของเขา ถูกรวบรวมเข้าด้วยกันกับการรับรู้ตัวของเขาต่อบุคคลอื่น

ดังนั้น การรับรู้บทบาท จึงเป็นกระบวนการแปลความหมายของบุคคลเกี่ยวกับหน้าที่หรือพฤติกรรมที่ควรจะเป็นหรือควรจะทำปฏิบัติของตนเองในขณะที่ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งภายในความคาดหวังต่าง ๆ ที่ได้รับมาจากสังคมออกมาตามความรู้ ความเข้าใจที่ตนเองมีต่อเรื่องนั้น โดยเฉพาะ

จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับบทบาทที่นักวิชาการไทยและนักวิชาการต่างชาติ ได้พยายามอธิบายพอสรุปได้ว่า บทบาทมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นสิทธิหน้าที่ในการประพฤติปฏิบัติที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลหนึ่งในสังคม
2. เป็นหน้าที่ของฐานะตำแหน่งเมื่อบุคคลได้ดำรงตำแหน่งนั้น
3. เป็นความเห็นของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ
4. เป็นการแสดงบทบาทของบุคคล ให้สอดคล้องกับบทบาทที่ถูกกำหนดไว้
5. เป็นการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม ของมนุษย์ที่อยู่ในสังคม

ความหมายของหน้าที่

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 1247) ให้ความหมายหน้าที่ หมายถึง กิจที่จะต้องทำด้วยความรับผิดชอบ

ดิเรกวรรณเสียร์ (2545 : 47) ได้สรุปแนวคิดของนักวิชาการทางด้านองค์การและการจัดการในช่วงปี ค.ศ. 1990-2000) เกี่ยวกับความหมายและกิจกรรมในหน้าที่การบริหารแต่ละด้าน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะดำเนินการอย่างไรได้บรรลุเป้าหมาย การวางแผนเป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมายขององค์การและวางแผนทางดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายนั้น กิจกรรมการวางแผนประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันขององค์การ การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ การกำหนดนโยบาย มาตรการและกลยุทธ์การดำเนินงาน รวมทั้งการกำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้ในการดำเนินงาน
2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึงกระบวนการจัดทรัพยากรต่าง ๆ และการจัดระบบการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ กิจกรรมการจัดองค์การประกอบด้วย การจัดทำแผนภูมิปฏิบัติงาน การจัดบุคลากรรับผิดชอบงานต่าง ๆ การจัดทำ

มาตรฐานและรายละเอียดการปฏิบัติงาน การจัดระบบการบังคับบัญชาและการประสานงาน การกำหนดภารกิจขององค์กร การจัดระบบทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในองค์กร

3. การนำ (Leading) หมายถึง การอำนวยความสะดวกและการประสานงาน เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหาร กิจกรรมการนำประกอบด้วยการจูงใจ การตัดสินใจสั่งการ การสื่อสาร และการแก้ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากร

4. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การกำกับให้ดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและแผนขององค์กร กิจกรรมการควบคุมประกอบด้วย การตรวจสอบติดตาม การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน

จากความหมายและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทดังกล่าวข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า บทบาทที่กำหนดไว้เป็นบทบาทที่วางไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้น ๆ จะต้องมีความรู้และหน้าที่ทำอะไรบ้างในองค์กรต่างๆหรือหน่วยงานต่าง ๆ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง และได้วางระเบียบไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์กรนั้นจำเป็นต้องเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทที่กำหนดไว้ ขององค์กรนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้มีมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง และเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องทราบถึงบทบาทของตนเองว่ามีขอบเขตการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไร เพื่อที่จะได้แสดงบทบาทตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีเป็นไปด้วยความถูกต้องและให้มีประสิทธิภาพ

ฉะนั้น การที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาท และความรับผิดชอบของตนเองในฐานะที่อยู่ในตำแหน่งนั้น ๆ ย่อมจะเป็นผลที่ดีอย่างยิ่ง เพราะการที่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนเองนั้นจะเป็นทางช่วยให้บุคคลนั้นปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมตามที่ตนเอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกังานนั้นคาดหวังไว้ซึ่งจะเป็นผลให้เกิด ความเจริญก้าวหน้าแก่งานในหน้าที่ของตนและสังคมต่อไปอีกด้วย

3. บทบาทหน้าที่นักวิชาการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลรวมถึงผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากองการศึกษา นักวิชาการศึกษาโดยเฉพาะนักวิชาการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านการศึกษา

หน้าที่นักวิชาการศึกษา(สรุปจากประกาศมาตรฐานตำแหน่ง กรมส่งเสริม
การปกครองท้องถิ่น)

1. ศึกษาวิเคราะห์วิจัย ร่างแผนการแนะแนวการศึกษาแนะแนวอาชีพ
2. ศึกษาวิเคราะห์วิจัยหลักสูตร
3. สร้างและพัฒนาหลักสูตรของวิชาการต่างๆ
4. การพัฒนาหน้าที่และแบบเรียน
5. การวางแผนการศึกษา (การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา แผนกลยุทธ์ แผนงาน

ประจำปี)

6. การจัดพิพิธภัณฑ์ทางการศึกษา
7. การประชาสัมพันธ์ เขียนบทความเขียนข่าวสาร
8. จัดทำมาตรฐานทางการศึกษา
9. จัดและบริการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการศึกษาใน

สถานศึกษา

10. งานนิเทศการศึกษา (ตรวจแผนการสอน นิเทศการสอน เป็นต้น)
11. งานบริหารงานบุคคล
12. งานการศึกษาปฐมวัย(ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก)
13. งานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
14. งานบริหาร โรงเรียน
15. งานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
16. งานศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมภูมิปัญญาชาวบ้าน
17. งานกีฬาและนันทนาการ
18. งานอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย

นักวิชาการศึกษา เป็นตำแหน่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้บรรจุและแต่งตั้งให้
ดำรงตำแหน่งในฐานะพนักงานส่วนท้องถิ่น เป็นสายงานที่เริ่มจากระดับ 3 เพื่อปฏิบัติหน้าที่
ในกองหรือส่วนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การ
ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของประชาชน การ
สนับสนุนบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และทรัพย์สินต่างๆ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา จัดสถานที่
เพื่อการศึกษา ส่งเสริมทำนุบำรุงรักษา อนุรักษ์ศิลปะ ประเพณี ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี

ท้องถิ่น วัฒนธรรมด้านภาษา การดำเนินชีวิตส่งเสริมสนับสนุนการเล่นกีฬา และการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

สรุปได้ว่านักวิชาการศึกษา มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบงานต่าง ๆ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกี่ยวกับงานการศึกษา งานกองการศึกษา (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2550 : 80) ดังนี้

1. ด้านบริหารการศึกษา ประกอบด้วย

1.1 งานแผนงานและโครงการ มีหน้าที่เกี่ยวกับ

1.1.1 วิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา

1.1.2 จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1.3 วิเคราะห์งบประมาณและค่าใช้จ่าย การจัดทำงบประมาณประจำปีและ

บริหารงานงบประมาณ

1.1.4 ติดตามผลและรายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายและแผน

1.1.5 งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

1.2 งานงบประมาณมีหน้าที่

1.2.1 วางแผน ดำเนินการ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลเกี่ยวกับงาน

การเงินของกองการศึกษา

1.2.2 งานเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี เช่น การเตรียมการเบิกจ่ายเงินและสิ่งแทนตัวเงิน การวางฎีกา การตรวจสอบหลักฐานใบสำคัญการจ่ายเงินทุกประเภท ทั้งในและนอกงบประมาณ รวมถึงการลงบัญชี ตลอดจนงานบริหารและและควบคุมงบประมาณของกองการศึกษา

1.2.3 งานรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับงบประมาณของงาน/ฝ่ายต่างๆของกองการศึกษา แล้วจัดทำร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมของกองการศึกษา

1.2.4 งานรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับแผนงานและโครงการของงาน/ฝ่ายต่างๆของกองการศึกษา แล้วจัดทำร่างแผนพัฒนาของเทศบาลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

1.2.5 งานการบริหารและควบคุมงานงบประมาณของกองการศึกษา

1.2.6 งานเกี่ยวกับการทำบัญชีถือจ่ายเงินเดือนพนักงานครูเทศบาล ตามแบบและวิธีการที่สำนักงานประมาณกำหนด รวมทั้งการจัดทำบัญชีถือจ่ายเงินเดือนเพิ่มระหว่างปี

1.2.7 งานการพัสดุ เช่น งานเกี่ยวกับการขออนุมัติ จัดหา จัดจ้าง เบิกจ่าย ซ่อมแซมและบำรุงรักษาพัสดุ ตลอดจนทำบัญชีทะเบียนพัสดุเก็บรักษาใบสำคัญ หลักฐาน เอกสารเกี่ยวกับพัสดุ เก็บรักษาพัสดุทุกประเภทตามระเบียบ ว่าด้วยการพัสดุและรายงานพัสดุ คงเหลือประจำปีงบประมาณหนึ่งๆ ให้พัสดุกองคลังทราบในวันสิ้นปีงบประมาณ

1.2.8 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ

1.2.9 ปฏิบัติงานอื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

1.3งานธุรการ มีหน้าที่

1.3.1 วางแผน ดำเนินการ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลเกี่ยวกับงาน

ธุรการ

1.3.2 จัดและดำเนินการเกี่ยวกับการพิมพ์เอกสาร หนังสือราชการ สำเนา

หนังสือ/เอกสาร บันทึกข้อความ คำสั่ง ประกาศต่างๆ ของกองการศึกษา

1.3.3 ตรวจสอบ ตรวจสอบหนังสือที่พิมพ์ เรียงหน้าและเย็บเล่มเอกสาร

1.3.4 งานสารบรรณ รับ-ส่งหนังสือ เสนอแฟ้ม

1.3.5 งานดูแลรักษา จัดเตรียม ประสานงานและให้บริการเรื่องสถานที่ วัสดุ

อุปกรณ์ ติดต่อและ อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ

1.3.6 งานตรวจสอบแสดงรายการเกี่ยวกับเอกสารสำคัญของทางราชการ

1.3.7 งานสาธารณกุศลของเทศบาลและของหน่วยงานต่างๆที่ขอความ

ร่วมมือ

1.3.8 งานจัดเก็บหนังสือ คำสั่ง ระเบียบ ข้อมูลทางการศึกษา ข้อบังคับ

กฎหมายต่างๆ ของ กองการศึกษา

1.3.9 งานการประชุมต่างๆ รวมถึงการจัดทำรายงานการประชุม

1.3.10 งานรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับแผนงานและโครงการของงาน ฝ่าย

ต่างๆของกองการศึกษา แล้วจัดทำร่างแผนพัฒนาของเทศบาลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

1.3.11 งานรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับงบประมาณของงาน ฝ่ายต่างๆของ

กองการศึกษา แล้วจัดทำร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

ของกองการศึกษา

1.3.12 งานด้านประชาสัมพันธ์และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและ

สวัสดิการต่างๆ

1.3.13 งานรวบรวมข้อมูลและจัดทำแผนงานของสำนักการศึกษา รวมถึง
ตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผน การติดตามผลและรายงาน

1.3.14 งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

1.4 งานการเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่

1.4.1 งานขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เหรียญจักรพรรดิมาลาและ
ผู้ทำคุณประโยชน์

1.4.2 งานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของพนักงานเทศบาลครู ที่สังกัดและ
ไม่สังกัดสถานศึกษา ในเรื่องการบรรจุ แต่งตั้ง โอนย้าย เลื่อน ระดับ สอบคัดเลือกและการ
คัดเลือก รวมทั้งจัดทำประวัติและบัตรประวัติ

1.4.3 การวางแผนบุคลากรทางการศึกษา

1.4.4 การพัฒนาบุคลากร เช่น การลาศึกษาต่อ การฝึกอบรมสัมมนา
การศึกษาดูงาน การขอรับทุนการศึกษาและทัศนศึกษาสถานนอกสถานที่

1.4.5 การประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปี

1.4.6 การดำเนินการทางวินัย ร้องเรียนและร้องทุกข์

1.4.7 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.4.8 งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

1.5 งานการศึกษาปฐมวัย มีหน้าที่

1.5.1 จัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัย โดยจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้และ
แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

1.5.2 ให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่เด็กปฐมวัย

1.5.3 ส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสม
กับเด็กปฐมวัย

1.5.4 งานเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.5.5 จัดทำบันทึก ประเมินผลและรายงานผลการพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ให้หน่วยงานและผู้ปกครองทราบ

1.5.6 จัดเก็บข้อมูลสถิติการพัฒนาตามวัยของเด็กปฐมวัย

1.5.7 งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

1.6 งานโรงเรียน มีหน้าที่

1.6.1 งานควบคุมดูแลโรงเรียนเทศบาล (จำนวนโรงเรียน จำนวนอาคาร ครู
นักเรียน)

1.6.2 งานตรวจสอบหลักฐาน เอกสารต่างๆของโรงเรียน

1.6.3 งานดูแล จัดเตรียมและให้บริการวัสดุอุปกรณ์ คู่มือครู สื่อการสอนแก่

โรงเรียน

1.6.4 งานจัดตั้งและส่งเสริมสมาคมครู และมูลนิธิต่างๆ ตลอดจนการจัดการ
จัดตั้งกรรมการศึกษาของโรงเรียนและการส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน

1.6.5 งานเผยแพร่ข่าวสาร เอกสารต่างๆ กฎ ระเบียบและนโยบายของทาง
ราชการอันเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียน

1.6.6 งานส่งเสริมสุขภาพอนามัยในโรงเรียน

1.6.7 งานปลูกฝังวินัยและถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาติ

1.6.8 งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

1.6.9 งานตรวจตราสอดส่อง ดูแลความประพฤติของนักเรียน

1.6.10 งานสำรวจเด็กที่มีอายุตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับเพื่อให้เข้าเรียน

ตามพระราชบัญญัติ ประถมศึกษา

1.6.11 งานเกี่ยวกับเด็กที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ

1.6.12 งานประสานงานกับสถานศึกษา ผู้ปกครองและหน่วยงานอื่นๆที่

เกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.6.13 งานการปรับปรุงแก้ไข เสนอแนะและวางแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับ
ความประพฤติของนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.6.14 งานลูกเสือ ยุวกาชาดและเนตรนารี

1.6.15 งานจัดทำรายงานการศึกษาและสถิติข้อมูลต่างๆ

1.6.16 งานเกี่ยวกับทะเบียน ประกาศนียบัตรและใบสุทธิ

1.7 งานส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มีหน้าที่

1.7.1 รับผิดชอบตรวจสอบ ควบคุมการปฏิบัติงานของงานส่งเสริมคุณภาพ
และมาตรฐาน หลักสูตรและงานพัฒนาสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา

1.7.2 จัดทำหลักสูตรที่มีความจำเป็นต่อนักเรียน ผู้สอน

1.7.3 จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี

1.7.4 งานศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ โดยรวบรวมเอกสารทางวิชาการ เขียน ตำรา ผลิตคู่มือ ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนต่างๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานหรือ เผยแพร่ หรือเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.7.5 งานวิเคราะห์วิจัย เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานหรือเผยแพร่ หรือพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.7.6 จัดทำส่งเสริม การพัฒนาหลักสูตร โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.7.7 ติดตาม ตรวจสอบการใช้หลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรพื้นฐาน

1.7.8 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.7.9 ปฏิบัติงานอื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

สรุปได้ว่า งานด้านบริหารการศึกษา คือการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน การบริหารวิชาการ ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับภาวะวิเคราะห์แผนงาน โครงการ งานงบประมาณ งานธุรการ งานการศึกษาปฐมวัย งานบริหารงานบุคคล รวมถึงงานส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีหน้าที่ควบคุมดูแลและรับผิดชอบการ ปฏิบัติงาน

2. ด้านส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย

2.1 งานการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย มีหน้าที่

2.1.1 รับผิดชอบ กำกับ ดูแลงานการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย งานฝึก และส่งเสริม อาชีพ และงานห้องสมุดพิพิธภัณฑสถานและเครือข่ายทางการศึกษา

2.1.2 งานการสำรวจ รวบรวมข้อมูลสถิติต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษานอก

โรงเรียน

2.1.3 งานเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่ และวิทยาลัยชุมชน หรือการศึกษาที่

นอกเหนือจาก การศึกษาภาคบังคับ

2.1.4 งานรณรงค์เพื่อการเรียนรู้หนังสือเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ แก่ประชาชน

ทั่วไป

2.1.5 งานการอบรมผู้ปกครอง ดูแลแนะนำการศึกษา การแนะแนวอาชีพและ

แก้ไขปัญหาดังกล่าว แก่ประชาชนทั่วไป

2.1.6 งานส่งเสริมคุณภาพ และควบคุมมาตรฐานการศึกษาผู้ใหญ่

2.1.7 งานควบคุม ตรวจสอบ ติดตามผล การวัดผลและการประเมินผล
การศึกษาผู้ใหญ่

2.1.8 งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

2.2 งานกิจกรรมเด็กและเยาวชน มีหน้าที่

2.2.1 รับผิดชอบงานกิจกรรมเด็กและเยาวชน งานกีฬาและนันทนาการ

2.2.2 งานพัฒนาเยาวชนให้เป็นที่ไปตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ

2.2.3 งานเกี่ยวกับศูนย์เยาวชน

2.2.4 งานควบคุมตรวจสอบ นิเทศติดตามผล วัดผลกิจกรรมเยาวชน

2.2.5 งานชุมชนต่างๆ เช่น การอยู่ค่ายพักแรม

2.2.6 งานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2.2.7 งานบริการด้านวิชาการอื่นๆ

2.2.8 งานติดต่อและประสานงานกับสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆที่

เกี่ยวข้อง

2.2.9 งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2.3 งานกีฬาและนันทนาการ มีหน้าที่

2.3.1 กำหนดแผนและจัดการแข่งขันกีฬาและการส่งเสริมการออกกำลังกาย

เพื่อสุขภาพของประชาชน

2.3.2 จัดฝึกอบรมด้านกีฬาแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป

2.3.3 จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการกีฬาและอุปกรณ์การกีฬา

2.3.4 การขออนุญาตใช้สนามกีฬา อุปกรณ์การกีฬา และการอำนวยความสะดวก

สะดวกแก่ผู้ใช้

2.3.5 งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2.4 งานส่งเสริมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม มีหน้าที่

2.4.1 รับผิดชอบงานกิจกรรมศาสนาและงานส่งเสริมประเพณี ศิลปะและ

วัฒนธรรม

2.4.2 กำหนดแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจกรรมและงานประเพณีท้องถิ่น งาน

ศิลปหัตถกรรม ท้องถิ่น งานส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นและ งานอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

ของท้องถิ่น

2.4.3 การดำเนินกิจกรรม ส่งเสริมเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

2.4.4 การติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน

2.4.5 ประชาสัมพันธ์งานด้านส่งเสริมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.4.6 งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

สรุปได้ว่า งานด้านส่งเสริมการศึกษา ศาสนาวัฒนธรรมคือการดำเนินงานเกี่ยวกับการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กเยาวชนได้พัฒนาทักษะการใช้ชีวิต ควบคู่ไปกับการเรียนการสอน รวมทั้ง งานส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นและงานอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น งานการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบการปฏิบัติงานหน้าที่ของฝ่ายการศึกษาในระบบและตามอัธยาศัย ฝ่ายส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม และฝ่ายกิจกรรมเด็กและเยาวชน งานกีฬานันทนาการ

3. ด้านนิเทศการศึกษามีหน้าที่ดังนี้

3.1 ส่งเสริมพัฒนาหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย การศึกษาพิเศษ ผู้ด้อยโอกาสและ

ผู้ที่มี ความสามารถพิเศษ

3.2 ส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.3 พัฒนาคูและผู้บริหารสถานศึกษา

3.4 ส่งเสริมความร่วมมือองค์กร เครือข่าย การนิเทศและพัฒนากระบวนการ

เรียนรู้

3.5 ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

3.6 ส่งเสริมและพัฒนาระบบ หลักเกณฑ์ วิธีการประกันคุณภาพภายใน

สถานศึกษา

3.7 ตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา

3.8 ส่งเสริมและประสานงานการประกันคุณภาพในและนอกสถานศึกษา

3.9 ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัยมาตรฐานและการจัดประกันคุณภาพ

3.10 พัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ

3.11 วางแผนและจัดทำแผนการนิเทศการบริหารและการจัดการศึกษา

3.12 รายงานผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการบริหารและจัดการศึกษา

3.13 รายงานผลการติดตามและตรวจสอบการใช้งบประมาณเพื่อการจัด

การศึกษา

3.14 ประสานงานความร่วมมือกับคณะกรรมการการติดตาม ตรวจสอบ

ประเมินผลและนิเทศการจัดการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 3.15 ส่งเสริมการวิจัยและประเมินผลการศึกษา
- 3.16 ส่งเสริมและพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลทางการศึกษา
- 3.17 ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการวัดและประเมินผลทางการศึกษา
- 3.18 ทดสอบทางการศึกษา
- 3.19 ส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 3.20 ประสานความร่วมมือเผยแพร่และการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี

ทางการศึกษา

- 3.21 ติดตามและประเมินประสิทธิภาพการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี

ทางการศึกษา

- 3.22 พัฒนาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัยการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี

ทางการศึกษา

- 3.23 นิเทศ ติดตามและประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา
- 3.24 ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย การพัฒนาระบบการบริหารและการจัด

การศึกษา

- 3.25 ส่งเสริมและพัฒนาระบบการนิเทศภายในสถานศึกษา
- 3.26 ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายการนิเทศของสถานศึกษา
- 3.27 นิเทศ ติดตาม การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ

สถานศึกษา

- 3.28 ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า งานด้านนิเทศการศึกษา คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับ การให้บริการทางการศึกษาทั่วไปด้วยการนิเทศให้คำปรึกษาแนะนำปัญหาทางวิชาการ งานสำรวจความต้องการและปัญหาทางการศึกษางานจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลสถิติทางการศึกษา งานวิจัยทางการศึกษางานพัฒนาหลักสูตร งานค้นคว้าทดลองและเผยแพร่เทคนิควิทยาการแผนใหม่ทางการศึกษา งานประชุม อบรม สัมมนาประสานงาน และให้บริการทางด้านวิชาการ งานการวัดผล ประเมินผลทางการศึกษาและควบคุมมาตรฐานทางการศึกษา

4. โครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองที่ยึดหลักการกระจายอำนาจเพื่อประโยชน์ของรัฐและท้องถิ่น(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 : 11 - 15) เน้นประโยชน์ของท้องถิ่นโดยตรง ให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีโอกาสเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง เพื่อสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

การปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2534 มาตรา 70 ได้แบ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และราชการส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งได้แก่ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา (ชวงค์ ฉายบุตร, 2539 อ้างอิงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 : 11) ต่อมาในปี 2537 ทำให้มีการปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอีก 1 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล หลังจากนั้นได้มีพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 ดังนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมี 5 รูปแบบ คือ 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด 2) เทศบาล 3) กรุงเทพมหานคร 4) เมืองพัทยา และ 5) องค์การบริหารส่วนตำบล

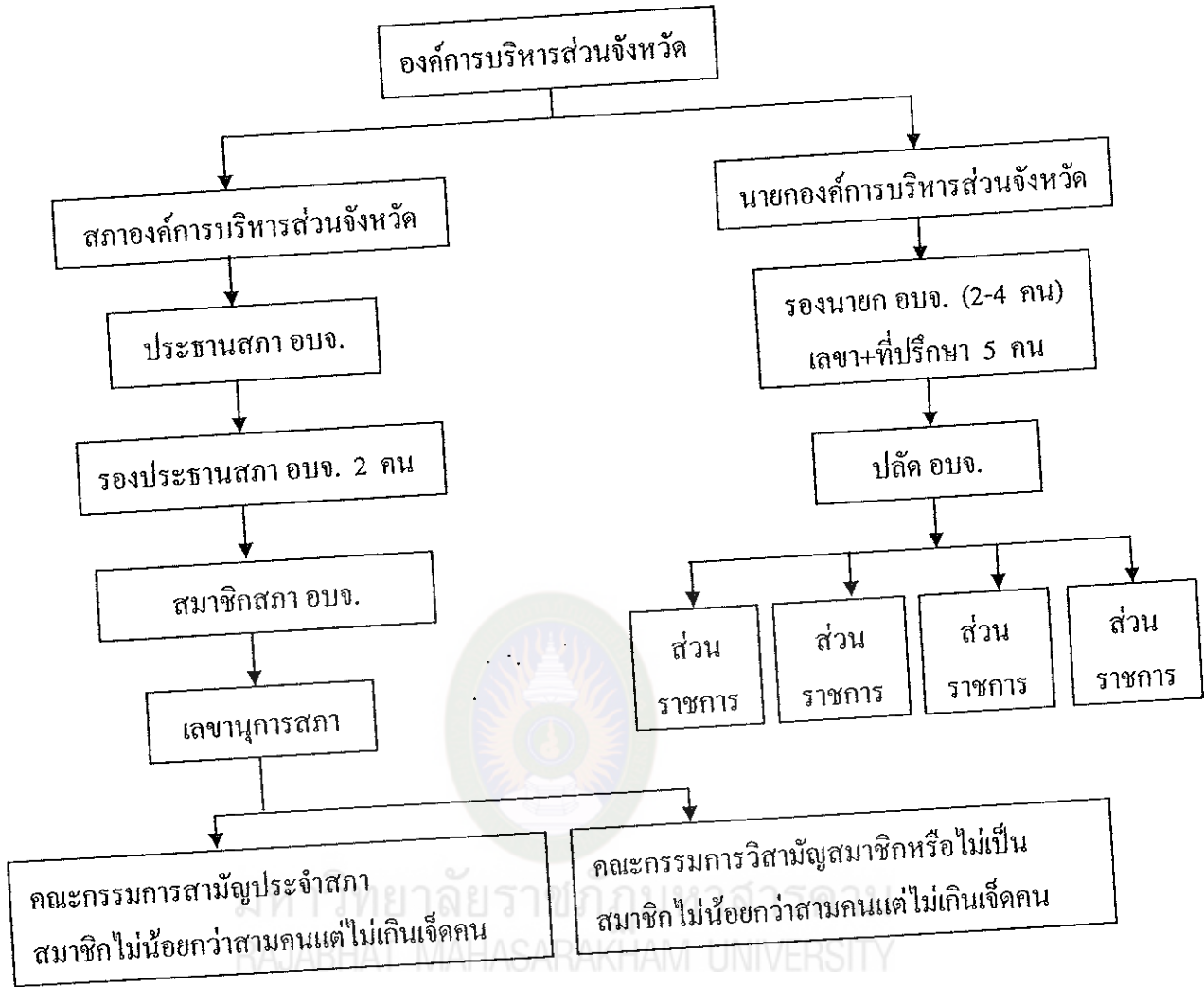
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ ได้กำหนดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบไว้ ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2546 เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นทุกจังหวัดเพื่อทำกิจการส่วนจังหวัดที่ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่การบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมเขตจังหวัด และเป็นการบริหารส่วนท้องถิ่น โครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกององค์การบริหารส่วนจังหวัด และรองนายกององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งทั้งสองส่วนมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน

ผังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

2. เทศบาล

เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 โดยมาตรา 9 ถึง มาตรา 11 กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาไว้ ดังนี้

2.1 เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นที่ประกาศกระทรวงมหาดไทยในพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล โดยที่กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าการเป็นเทศบาลตำบลจะต้องมีเงื่อนไขอย่างไร แต่ในทางปฏิบัติกระทรวงมหาดไทยได้ตั้งหลักเกณฑ์ว่า พื้นที่ที่จะจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลจะต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 12 ล้านบาท (ไม่รวมเงิน

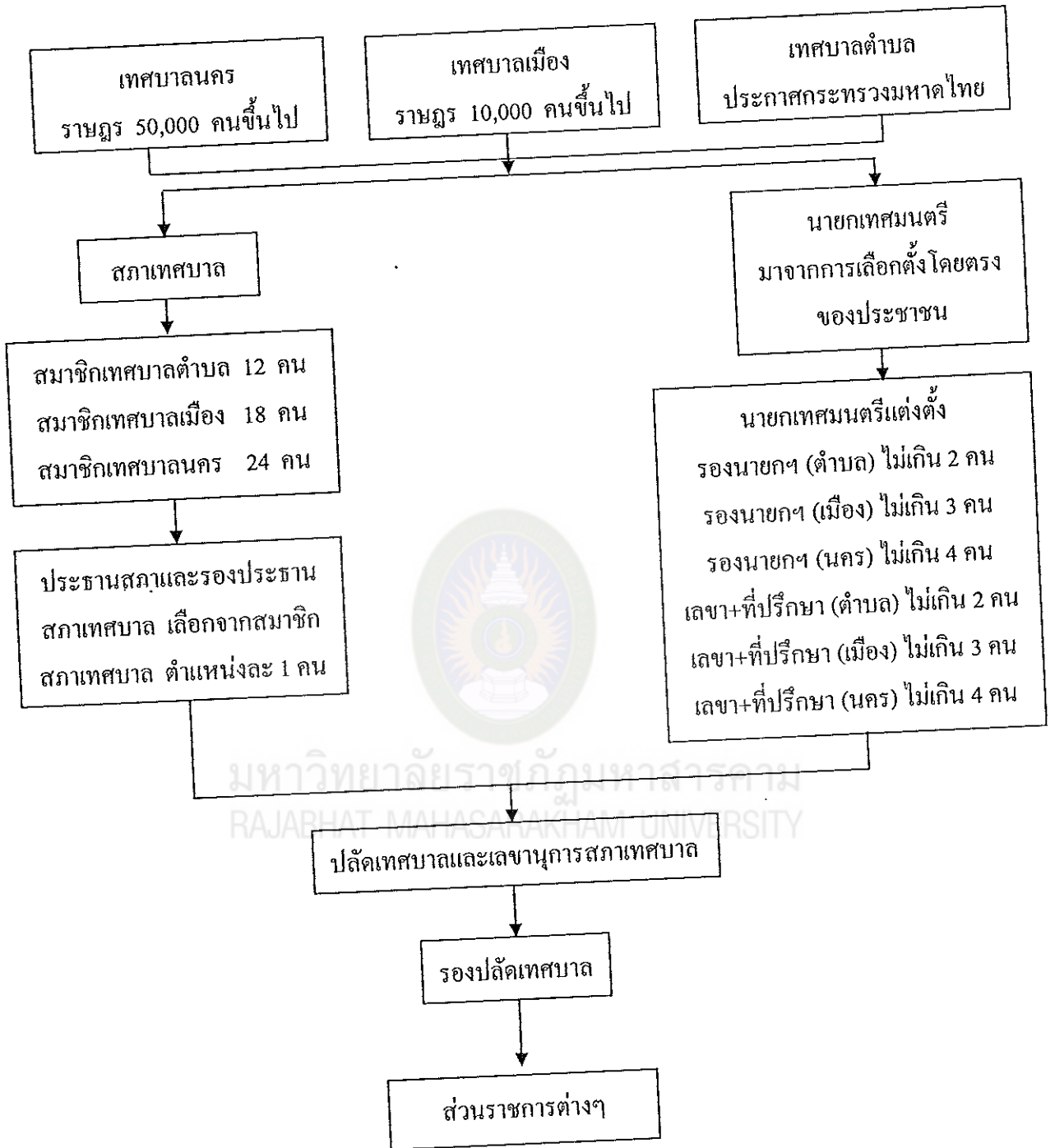
อุดหนุน) มีประชากรตั้งแต่ 7,000 คนขึ้นไป และอยู่กันอย่างหนาแน่น ไม่ต่ำกว่า 1,500 คน ต่อตารางกิโลเมตร

2.2 เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป และมีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล

2.3 เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป และมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยเทศบาล

โครงสร้างเทศบาลแบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือ สภาเทศบาล และคณะเทศมนตรี โดยสภาเทศบาลมีหน้าที่พิจารณาร่างข้อบัญญัติเทศบาล และกำกับดูแลการบริหารเทศบาลตามที่กฎหมายกำหนด โดยมีนายกเทศมนตรีเป็นหัวหน้า ทั้งนี้ ในแต่ละเทศบาลจะมีการแบ่งส่วนราชการแตกต่างกันตามความเหมาะสม ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 โครงสร้างของเทศบาล
ที่มา: (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : 14)

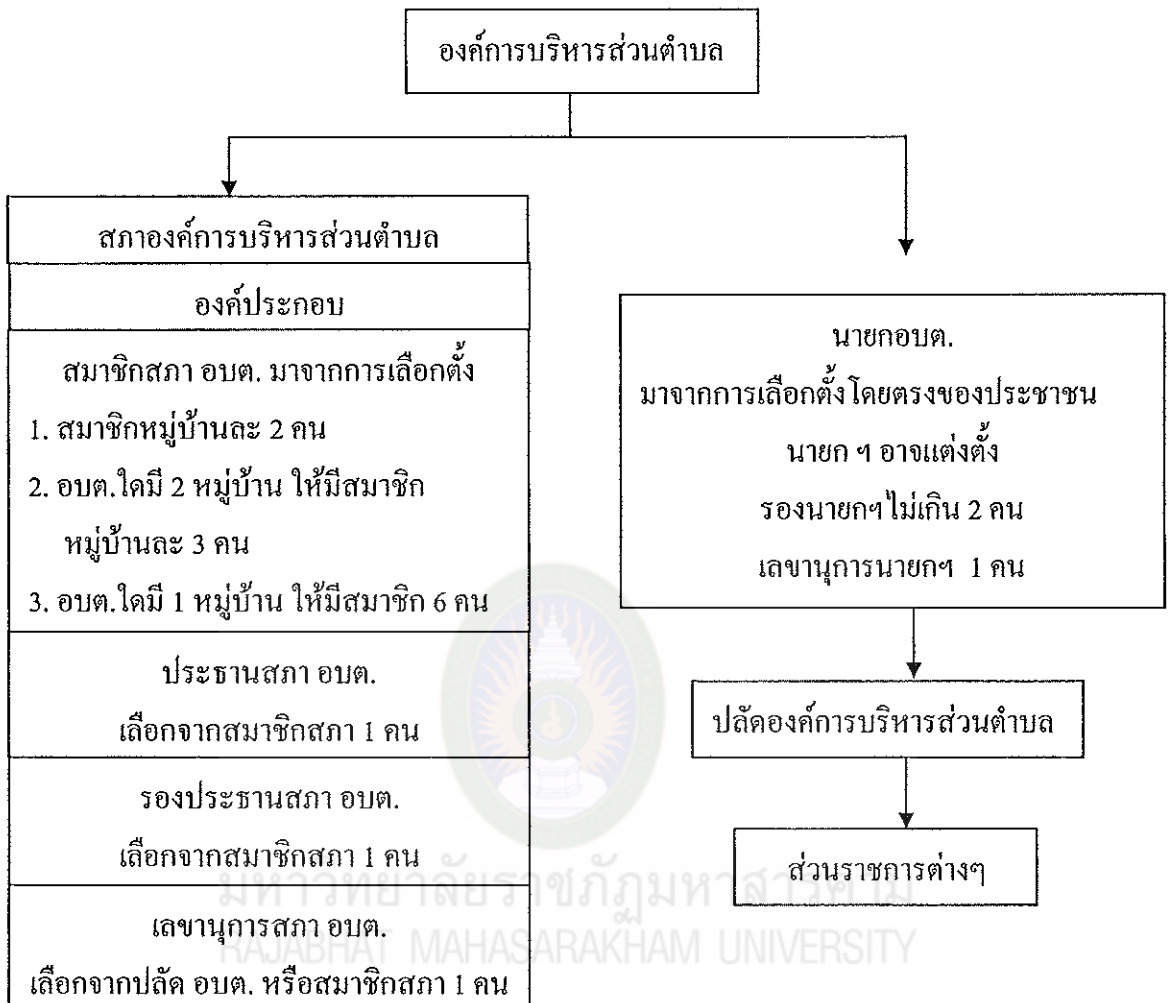
3. องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กที่สุดและอยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด จุดมุ่งหมายของการจัดตั้ง อบต. คือ การกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนให้ได้มากที่สุด และสามารถพัฒนา อบต. ไปสู่ที่ปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง พ.ศ. 2546 (ฉบับที่ 5) กำหนดให้ องค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่พัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลแบ่งโครงสร้างออกเป็น 2 ส่วน คือ สภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ดังแผนภาพที่ 4

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 4 โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

ที่มา : (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : 16)

การปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น (Local Government) ถือเป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและมีความสำคัญต่อการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนท้องถิ่นที่มีสภาพปัญหาสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่และทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน ถ้าพึ่งเพียงรัฐบาลกลางในฐานะที่ต้องดูแลประชาชนโดยรวมทั่วประเทศ ย่อมไม่สามารถตอบสนองความต้องการหรือแก้ไข

ปัญหาได้อย่างทั่วถึง และตรงตามความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ทำให้รัฐบาลในหลายประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจจากส่วนกลาง (Centralization) มาสู่การปกครองแบบกระจายอำนาจ (Decentralization) มากขึ้น เพื่อให้สิทธิแก่ชุมชนในการตัดสินใจดำเนินภารกิจของท้องถิ่นและถือเป็นสถาบันฝึกปฏิบัติการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ความหมายการปกครองท้องถิ่น

โกวิท พวงงาม และอลงกรณ์ อรรถแสง (2547 : 7) มีความเห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่ทำหน้าที่บริหารงานในแต่ละท้องถิ่น มีผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารอย่างอิสระในเขตพื้นที่ที่กำหนดให้มีอำนาจ ในการบริหารการเงินและการคลังและกำหนดนโยบายของตนเองรวมทั้งหน้าที่ดำเนินกิจกรรมภายในกรอบที่กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อประโยชน์ของรัฐและของประชาชนในท้องถิ่น โดยองค์การดังกล่าวในกรณีประเทศไทยได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พัทยา และกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2547 : 22) ให้ความหมายว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึงการปกครองซึ่งราชการส่วนกลางได้มอบอำนาจในการปกครองและบริหารกิจการงานให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในขอบเขตอำนาจหน้าที่และพื้นที่ของตนที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย โดยมีความเป็นอิสระตามสมควร ไม่ต้องอยู่ในบังคับบัญชาของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนกลางเป็นเพียงหน่วยคอยกำกับดูแลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินกิจการไปด้วยความเรียบร้อย หรืออีกนัยหนึ่ง การปกครองส่วนท้องถิ่น คือการกระจายอำนาจของราชการส่วนกลางเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นอิสระต่างหากจากการปกครองของราชการส่วนกลาง ที่ให้อำนาจแก่ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองตนเอง

วุฒิสถา ตันไชย (2552 : 1) ให้ทัศนะว่า การปกครองท้องถิ่นคือ การปกครองที่ราชการส่วนกลางได้กระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิตามกฎหมาย มีพื้นที่ และประชากรเป็นของตนเอง และประการสำคัญขององค์กรดังกล่าวจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม การมอบอำนาจส่วนกลางมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ตัดสินใจการตรวจสอบการทำงานและร่วมรับบริการสาธารณะต่าง ๆ อย่งไรก็ตาม

แม้ว่าการปกครองท้องถิ่นจะมีอิสระในการดำเนินงาน แต่ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลกลาง

สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การที่องค์กรหนึ่งมีพื้นที่อาณาเขตของตนเอง มีประชากรและมีรายได้ตามที่เกณฑ์กำหนด โดยมีอำนาจและมีอิสระในการปกครองตนเองมีการบริหารการคลังของตน รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ให้บริการในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนซึ่งประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวจะมีส่วนร่วมในการบริหารและปกครองตนเอง อาทิ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในชุมชน หรือการมีส่วนร่วมในการบริหารและปกครองตนเองโดยผ่านตัวแทนที่มากจากการเลือกตั้ง เช่น การมีสภาท้องถิ่น เป็นต้น

1. ลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

มีนักการศึกษาได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ดังนี้ นกรินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2547: 22) จำแนกลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่า เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายจากส่วนกลาง มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอนและมีคณะผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น เป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารงานอย่างเป็นอิสระ และมีอำนาจอิสระในการคลัง เช่น การจัดเก็บภาษี และหารายได้อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดและจัดทำงบประมาณของตนเอง รวมทั้งมีอำนาจอิสระในการกำหนดนโยบาย และมีการบริหารงานของตนเอง ไม่ต้องขอคำสั่งจากราชการบริหารส่วนกลาง ซึ่งองค์กรท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นจะมีบุคลากรของตนเองบริหารงานภายในท้องถิ่น เป็นพนักงานของท้องถิ่นที่ได้รับเงินเดือนจากงบประมาณของท้องถิ่นเอง

ปธาน สุวรรณมงคล (2547 : 4-5) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ดังนี้

1. เป็นนิติบุคคล นิติบุคคลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยอำนาจของกฎหมายการเป็นนิติบุคคลจึงเป็นการแสดงถึงฐานะทางกฎหมาย สำหรับการปกครองถือเป็นนิติบุคคลในกฎหมายมหาชน โดยมีกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายนั้น ๆ และสามารถก่อพันธะทางกฎหมาย เช่น ทำสัญญา การก่อหนี้ เป็นต้น
2. มีอำนาจหน้าที่เฉพาะ จะมีการดำเนินกิจการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นกาลเฉพาะให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบนั้น ซึ่งอาจจะเป็นการระบุนิติหน้าที่ไว้โดยชัดเจน หรืออาจเป็นการระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถริเริ่มทำกิจการใด ๆ ที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละประเทศ

3. ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง โดยทั่วไปสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหาร หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นจะมาจากการเลือกตั้งจากประชาชน โดยสมาชิกสภาท้องถิ่นจะมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ส่วนผู้บริหาร หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นอาจมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน หรืออาจมาจากการเลือกตั้งทางอ้อม โดยสภาเป็นผู้เลือก ผู้บริหารหรือคณะบริหารท้องถิ่นก็ได้ตามที่กฎหมายกำหนด

4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้ประชาชน สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง การสมัครรับเลือกตั้ง การริเริ่มกฎหมาย การถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ประพฤติไม่เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งต่อไป การให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารหรือคณะผู้บริหาร หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ในท้องถิ่นใดที่ ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเข้มแข็ง จะทำให้การบริหารงานขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากขึ้น และมีความโปร่งใสในการทำงาน ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างเข้มแข็ง

5. มีความเป็นอิสระในการบริหารงานอย่างเพียงพอ สาระสำคัญประการหนึ่ง ของการปกครองท้องถิ่นคือ ต้องมีความเป็นอิสระในการบริหารงานอย่างเพียงพอ เพื่อให้ สามารถดำเนินงานในขอบเขตหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตาม นโยบายและเป้าหมายที่กำหนด ความเป็นอิสระในการบริหารงานในที่นี้หมายถึง อำนาจในการตัดสินใจดำเนินการในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมาย โดยที่รัฐบาลกลางควรมี หน้าที่เพียงสนับสนุน ส่งเสริมและกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่าการควบคุม อย่างไม่ใกล้ชิด

6. มีอำนาจในการจัดหารายได้และใช้จ่ายรายได้โดยอิสระตามสมควร การ ปกครองท้องถิ่นที่จะบังเกิดผลดีต่อท้องถิ่นโดยส่วนรวม ต้องมีอำนาจในการจัดหารายได้ ภายในท้องถิ่นของตนเองอย่างเพียงพอต่อการบริหารงาน กล่าวคือ มีแหล่งรายได้ที่ท้องถิ่น สามารถจัดเก็บเองได้นอกเหนือจากรายได้ของท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความ ต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

7. มีการกำกับดูแลจากรัฐ การปกครองท้องถิ่นถือเป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของ รัฐ และจัดตั้งโดยรัฐมีกฎหมายรองรับ มิใช่องค์กรที่เป็นอิสระเด็ดขาดจากรัฐ ดังนั้นการกำกับ ดูแลจึงเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จำเป็น เพื่อให้

การใช้อำนาจของคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือบริหารท้องถิ่น เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นและประเทศชาติโดยแท้จริง ทั้งนี้ การกำกับดูแลของรัฐต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและต้องไม่ขัดกับหลักความเป็นอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน

2. หน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่น

โกวิท พวงงาม (2550: 17) ได้กล่าวถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นดังนี้

1. เป็นงานที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และงานที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเช่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โบราณสถานของท้องถิ่นตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรอื่น ๆ การจัดทำถนน สะพาน สวนหย่อม สวนสาธารณะ การกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น
2. เป็นงานที่เกี่ยวกับการป้องกันภัย รักษาความปลอดภัย เช่น งานดับเพลิง งานบรรเทาสาธารณภัยต่าง ๆ
3. เป็นงานที่เกี่ยวกับสวัสดิการสังคม งานด้านนี้มีความสำคัญต่อประชาชนในท้องถิ่นมาก จึงเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นจะต้องจัดให้มีขึ้น หรือต้องรับผิดชอบร่วมมือกับรัฐบาลในการแก้ไขปัญหา เช่น การจัดให้มีหน่วยบริหารสาธารณสุขในท้องถิ่น สถานสงเคราะห์เด็ก คนชรา คนพิการ รวมทั้งงานที่ให้ความบันเทิงกับประชาชนในชุมชนเช่น การจัดห้องสมุดสำหรับประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น
4. เป็นงานที่เกี่ยวกับการพาณิชย์ของท้องถิ่น เช่น การจัดตั้งสถานธนาหุบาล (โรงรับจำนำ) การจัดการตลาด การจัดบริการเดินรถ เป็นต้น งานประเภทนี้ถือเป็นกิจการที่ให้บริการแก่ประชาชน หากปล่อยให้เอกชนเข้าดำเนินการอาจไม่ได้รับผลดีเท่าที่ควรหน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงต้องรับมาดำเนินการเอง และยังเป็นการเพิ่มรายได้เข้าสู่หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพราะสามารถเรียกเก็บค่าบริการเหล่านี้จากประชาชนได้
5. เป็นงานที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในฐานะที่การปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันการเมืองสถาบันหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย จึงมีหน้าที่ในการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองการใช้อำนาจเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง เช่น การจราจร การรักษาความสะอาด

บทบาทของหน่วยการปกครองท้องถิ่น

ปธาน สุวรรณมงคล (2547: 7-8) ได้จำแนกบทบาทของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งโดยทั่วไปการปกครองท้องถิ่นในประเทศต่าง ๆ จะมีบทบาทที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของประเทศนั้น แต่กล่าวโดยรวมแล้วการปกครองท้องถิ่นจะมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

1. บทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาการเมืองในฐานะที่การปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันทางการเมืองหนึ่ง จึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา แนะนำ ติดตาม ตรวจสอบ การปฏิบัติงานในคณะผู้บริหารหรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นให้ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบาย และอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดอย่างมีความรับผิดชอบและโปร่งใส
2. บทบาทในการจัดให้มีบริการสาธารณะ ในฐานะที่เป็นองค์กรที่ได้รับมอบหมายภารกิจจากรัฐบาลกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่ในการจัดให้มีและให้บริการสาธารณะที่จำเป็นแก่ประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งอาจแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น เช่น ชุมชนเมืองจะมีความต้องการบริการสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา การเคหะ การขนส่งมวลชน ในขณะที่ชุมชนชนบทมักมีความต้องการเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานด้านถนน แหล่งน้ำ การส่งเสริมอาชีพและรายได้ รวมทั้งการให้บริการพื้นฐานที่จำเป็นแก่ประชาชน เช่น การจัดการศึกษา สาธารณสุข
3. บทบาทในการกระตุ้นการพัฒนาท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่นจะมีบทบาทสำคัญในการระดมความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชน และกระตุ้นชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่คณะผู้บริหารท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันกำหนด
4. บทบาทในการประสาน การปกครองท้องถิ่น โยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเป็นองค์กรที่สำคัญที่ทำหน้าที่ประสานระหว่างนโยบายของรัฐบาลกลางกับนโยบายของคณะผู้บริหารที่มีมาจากสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดประโยชน์กับท้องถิ่นและประเทศชาติโดยส่วนรวม
5. บทบาทในการให้ความคุ้มครอง การปกครองท้องถิ่นจะมีบทบาทในการให้ความคุ้มครอง ปกป้องสิทธิ เสรีภาพของประชาชนในท้องถิ่น เช่น การดูแล การ

ตรวจสอบมิให้มีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ปล่อยมลภาวะออกมาเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน การให้การดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์ส่งเสริมคนชราและผู้ยากไร้

รูปแบบหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2546: 41) กล่าวว่าประเทศไทยในปัจจุบันได้มีกฎหมายกำหนดไว้ให้หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นมีรูปแบบการปกครอง 2 รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบทั่วไป ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้องค์การปกครองส่วนจังหวัดเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่ครอบคลุมเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละจังหวัด โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดนี้จะมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ประสานงานให้ความร่วมมือและสนับสนุนการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็ก ตลอดจนทั้งดำเนินการในกิจการที่ครอบคลุมพื้นที่กว้าง เป็นกิจการที่เกินขีดความสามารถของหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กจะกระทำได้ ในส่วนของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นหน่วยการปกครองขนาดเล็ก มีอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะต่าง ๆ ภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง

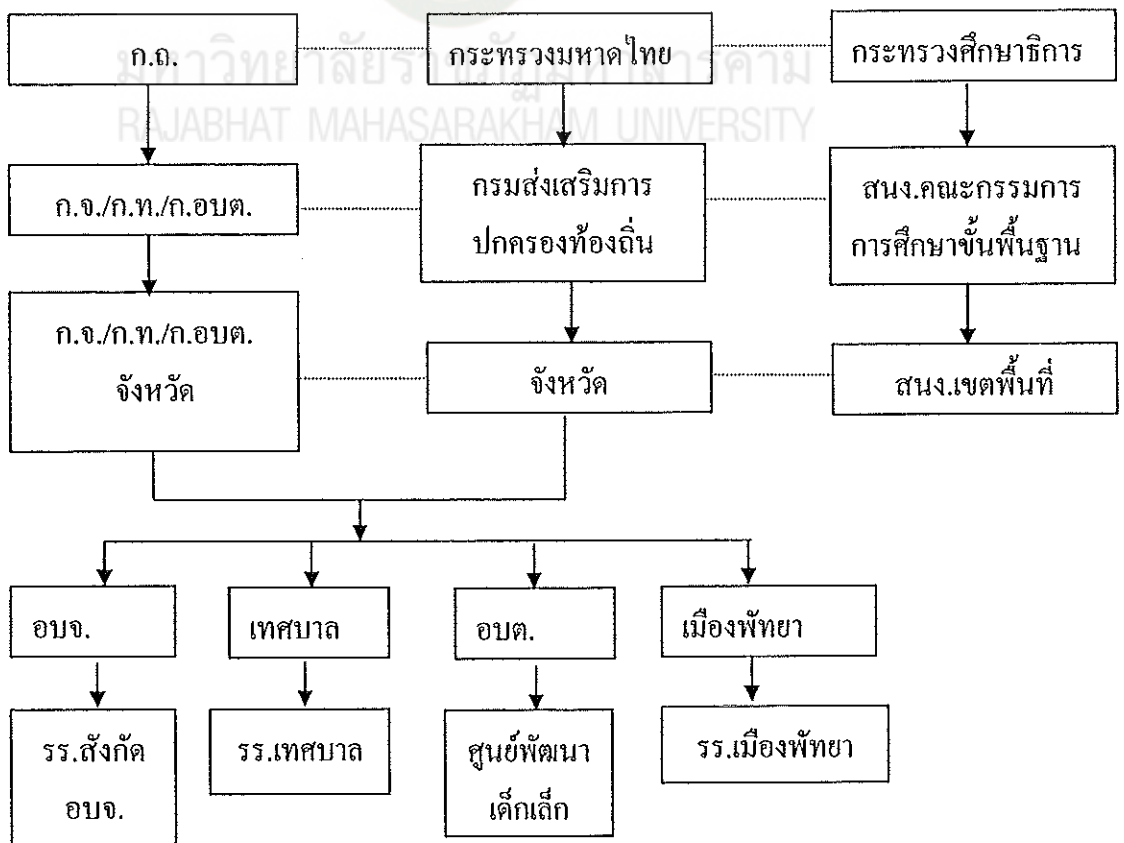
2. รูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร (กทม.) และเมืองพัทยา ซึ่งตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้กรุงเทพมหานครมีฐานะเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่มีอำนาจหน้าที่เทียบเท่ากับองค์การบริหารส่วนจังหวัดร่วมกับเทศบาล ในขณะที่เมืองพัทยามีฐานะเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กที่มีพื้นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจหน้าที่ของเมืองพัทยาจึงเทียบเท่ากับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนโครงสร้างการจัดชั้นภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย ได้มีความพยายามที่จะจัดชั้นให้เป็นระบบ 2 ชั้น (Two Tier) กล่าวคือ การทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับบน (Upper Tier) จัดทำภารกิจในโครงการขนาดใหญ่ครอบคลุมทั้งจังหวัด และภารกิจที่ระดับล่างทำไม่ได้ กับหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในระดับล่าง (Lower Tier) ได้แก่ เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล จัดทำภารกิจให้บริการสาธารณะภายในพื้นที่ของตนเอง

5. โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ประกอบด้วย โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา การดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคล การดำเนินการด้านวิชาการ และการดำเนินการด้านงบประมาณ การดำเนินการด้านบริหารสถานศึกษา มีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 :22-26)

5.1 โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยคณะกรรมการกลางบริหารงานบุคคล ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น (ก.จ., ก.ท. และก.อบต.) ได้กำหนดโครงสร้างสำนักงาน และกองและส่วนการศึกษา เพื่อให้เป็นหน่วยรับผิดชอบด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท โดยกำหนดให้ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณวุฒิทางการศึกษา สำหรับ จำนวนบุคลากรด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้กำหนดตามความเหมาะสม สอดคล้องกับภารกิจที่ดำเนินการในปัจจุบัน และที่ดำเนินการในอนาคต รวมถึงกรณีรับโอน การจัดการศึกษาด้วย โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แสดงในเชิงระบบการจัดการศึกษาท้องถิ่น ดังแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 ระบบการบริหารจัดการศึกษาท้องถิ่น

5.2 การจัดการระบบบริหารงานบุคคลเพื่อการศึกษา

การบริหารงานบุคคลและบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการเปลี่ยนแปลงสืบเนื่องจากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 และระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ซึ่งทำให้การบริหารงานบุคคล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะถือปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น กำหนดให้คณะกรรมการกลางข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น (กจ., ก.ท. และ ก.อบต.) จึงต้องปรับปรุงมาตรฐานและหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการกลางข้าราชการพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามกฎหมายดังกล่าว โดยจัดทำประกาศมาตรฐานทั่วไปและหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการกลางข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น และมีผลบังคับใช้เช่นเดียวกับหลักเกณฑ์ของ ก.พ. โดยไม่จำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายใดๆ ดังนั้น การบริหารงานบุคคล มาตรฐานวิชาชีพ และความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ตลอดจนสวัสดิการ สิทธิประโยชน์ต่างๆของข้าราชการ พนักงานครูส่วนท้องถิ่น จึงสามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับการกำหนดตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจุบันมีการกำหนดตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษา จำแนกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ดังนี้

5.2.1 บุคลากรทางการศึกษา

- 1) สายงานบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา
- 2) สายงานการสอน ได้แก่ ครูผู้ช่วย และครู
- 3) บุคลากรสนับสนุนการสอน (พนักงานจ้างตามภารกิจ) ได้แก่ กลุ่มตำแหน่งการเงิน บัญชี พัสดุ กลุ่มตำแหน่งธุรการ และบันทึกข้อมูล กลุ่มตำแหน่งโภชนาการอนามัยโรงเรียน กลุ่มตำแหน่งคอมพิวเตอร์ ใสตทัศนศึกษา

5.2.2 ข้าราชการและพนักงานครูไม่สังกัดสถานศึกษา

- 1) สายงานบริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ผู้อำนวยการกองการศึกษา หัวหน้ากองการศึกษา หัวหน้า

ส่วนการศึกษา หัวหน้าฝ่ายการศึกษา

- 2) สายงานนิเทศการศึกษา ได้แก่ ตำแหน่งศึกษานิเทศก์
- 3) สายงานการศึกษานอกระบบและส่งเสริมการศึกษา ได้แก่ เจ้าหน้าที่
สันตนาการ สารวัตรนักเรียน นักวิชาการศึกษา นักวิชาการวัฒนธรรม และบรรณารักษ์
- 4) สายงานทั่วไป (บุคลากรทางการศึกษา) ได้แก่ พนักงานห้องสมุด
เจ้าพนักงานศูนย์เยาวชน เจ้าหน้าที่ห้องสมุด เจ้าหน้าที่ศูนย์เยาวชน
แนวทางปฏิบัติสำหรับการบริหารงานบุคคลข้าราชการ พนักงานครู และ
บุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่นที่ได้ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการกลางข้าราชการหรือ
พนักงานส่วนท้องถิ่นแล้ว มีดังนี้

- 1) การกำหนดให้ดำรงตำแหน่งหรือดำรงตำแหน่งที่มีวิทยฐานะ และให้
ได้รับเงินเดือน เงินวิทยฐานะ เช่นเดียวกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของ
กระทรวงศึกษาธิการ
- 2) การกำหนดวิทยฐานะและอัตราเงินวิทยฐานะ กำหนดให้ข้าราชการ
พนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่นซึ่งได้รับเงินประจำตำแหน่งที่มีวิทยฐานะและ
ได้รับเงินวิทยฐานะสอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
พ.ศ.2547 และพระราชบัญญัติเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งข้าราชการครู
และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547

5.3 การบริหารงานวิชาการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยึดแนวการบริหารงานวิชาการตามความมุ่งหมาย
หลักการและแนวการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546
เป็นหลักสูตรแกนกลางสำหรับใช้ในโรงเรียน ซึ่งได้มีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมด้านวิชาการ
ในด้านต่างๆ ดังนี้

5.3.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน

- 1) การอบรมทบทวนการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้
สถานศึกษาดำเนินการจัดทำหลักสูตรได้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่
ผู้บริหารสถานศึกษา ทุกโรงเรียน
- 2) พัฒนาคณะกฤษฎีกาปฏิบัติการสอนให้สามารถวิเคราะห์หลักสูตรสู่
แผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์ในชั้นที่เริ่มใช้ในปีการศึกษาแรกของทุกชั้นปี

3) ให้เทศบาลและเมืองพัทยาจัดตั้งบุดหนุนสถานศึกษาเพื่อการจัดทำ และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาทุกโรงเรียน

5.3.2 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

1) การส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการอบรมครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2) การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มด้อยโอกาส ส่งเสริมให้สถานศึกษาของท้องถิ่นจัดการเรียนการสอนแก่เด็กพิการ

3) การวิจัยในชั้นเรียน โดยการนำผลการวิจัยในชั้นเรียนมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการเรียนการสอน

4) การสนับสนุนให้มีส่วนร่วมจัดการศึกษาชุมชน กำหนดให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งจัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีกรรมการจากชุมชนเป็นกรรมการร่วม และให้สถานศึกษาของเทศบาลเป็นศูนย์บริการชุมชนของเทศบาล

5) การวัดและประเมินผล สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดแนวทางการวัดผล การเรียนตามหลักสูตรแต่ละสถานศึกษาเองทุกท้องถิ่น และต้องมีการประเมินคุณภาพภายใน

5.4 การบริหารงานงบประมาณ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้จัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาในสังกัด เป็นเงินอุดหนุนสำหรับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย การศึกษาภาคบังคับ การพัฒนาบุคลากร การก่อสร้างอาคารเรียน อาคารอเนกประสงค์ การสนับสนุนวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ โครงการ/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เด็กด้อยโอกาส กิจกรรมนันทนาการการส่งเสริมเด็กและเยาวชน การกีฬา การแก้ไขปัญหาเสพติด และการถ่ายโอนเป็นค่าอาหารเสริม(นม) อาหารกลางวันแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานต่างๆ โดยมีแหล่งที่มาของงบประมาณเพื่อการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยาได้จากแหล่งเงินดังนี้ 1)เงินรายได้ของเทศบาล และ 2) เงินอุดหนุนจากรัฐบาลได้แก่ งบประมาณที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการจัดการศึกษาจากรัฐตามแผนงานจัดการศึกษาปฐมวัย แผนงานจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและแผนงานส่งเสริมและพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.5 การบริหารสถานศึกษา

สำหรับงานบริหารสถานศึกษาในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้จำแนกงานบริหาร

สถานศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไป

5.5.1 งานวิชาการ ประกอบด้วย

- 1) การจัดการศึกษาของสถานศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด และต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 2) การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาจัดหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การประยุกต์ความรู้มาใช้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นตลอดเวลา
- 3) การประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติการร่วมกิจกรรมและการทดสอบ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อและนำผลการประเมินผู้เรียนมาประกอบการพิจารณาด้วย
- 4) การจัดทำสาระหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาในชุมชน และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดการศึกษา
- 5) ให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
- 6) ให้สถานศึกษาพัฒนาการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน
- 7) จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายใน และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชน
- 8) สถานศึกษาต้องได้รับการประเมินคุณภาพอย่างน้อย 1 ครั้งในทุก 5 ปี
- 9) ให้สถานศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

5.5.2 งานงบประมาณ สถานศึกษามีอำนาจในการบริหารงบประมาณของตนเองและมีอิสระในการบริหารงานงบประมาณและทรัพยากร

5.5.3 งานบุคคล มีอำนาจในการบริหารงานบุคคลของตนเอง

5.5.4 งานบริหารทั่วไป มีอำนาจในการบริหารงานทั่วไป

กล่าวโดยสรุปว่า การบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ประกอบด้วย โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา การดำเนินการด้านบริหารงานบุคคล การดำเนินการด้านวิชาการ การดำเนินการด้านงบประมาณ การดำเนินการด้านบริหารสถานศึกษา กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยคณะกรรมการกลางบริหารงานบุคคลข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา ถือเป็นปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลให้สอดคล้องกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนด้านการจัดการระบบบริหารงานบุคคล บุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะถือปฏิบัติตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น กำหนดให้คณะกรรมการกลางข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น (กจ. ก.ท. และ ก.อบต.) ต้องปรับปรุงมาตรฐานและหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการกลางข้าราชการ พนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามกฎหมาย

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552 -2559 นโยบายของรัฐบาลการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561 มีบทบัญญัติและนโยบายสอดคล้องกันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกระดับหรือระดับใดระดับหนึ่งตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ เอกชน บุคคล องค์กรและสมาคมต่างๆ ในการจัดการศึกษาของชาติ

กระทรวงมหาดไทย ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแล ส่งเสริมสนับสนุน การบริหารการปกครองท้องถิ่น จึงได้จัดทำแนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 – 2559 ขึ้น โดยได้จัดทำภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อีกทั้ง พ.ร.บ.ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท โดยครอบคลุมภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการจัดและพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับศักยภาพ ตามความพร้อมและตรงตามความต้องการของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ แต่ละแห่งให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีมาตรฐาน สามารถพัฒนาศักยภาพคนของท้องถิ่นให้มีคุณภาพต่อไป

การจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 – 2559

วิสัยทัศน์

จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ตามหลักแห่งการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

ภารกิจจัดการศึกษาท้องถิ่น

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย

เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเต็มตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและวางรากฐานชีวิต การเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม ให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเองด้านวิชาการ วิชาชีพ ความสามารถในการประกอบงานอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและมีความสำนึกในความเป็นไทย

3. การจัดการบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ

เป็นการจัดบริการและหรือส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน รวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

4. การจัดการส่งเสริมกีฬานันทนาการ และกิจกรรมเด็กเยาวชน

เป็นการจัดและส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กและเยาวชนแก่เด็กและเยาวชน ประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

5. การดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยของท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาท้องถิ่น

1. เพื่อให้เด็กปฐมวัย ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อให้เด็กที่มีอายุในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการบริการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตรอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
3. เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด และตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น ดำเนินการตามความต้องการและคำนึงถึงการมีส่วนร่วมการสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาทุกระดับตามศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น
5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กเยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นได้ออกกำลังกายและฝึกฝนกีฬา ร่วมกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งด้าน สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของการกีฬานันทนาการ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก เยาวชน ไปในแนวทางที่ถูกต้องใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
6. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาอาชีพเพื่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาสผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริม สนับสนุนการประกอบอาชีพให้มีงานทำไม่เป็นภาระแก่สังคม
7. เพื่อบำรุงการศาสนาและอนุรักษ์ บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

การดำเนินงานจัดการศึกษาท้องถิ่น

เนื่องจากนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(พ.ศ. 2545 - 2559) เป็นการจัดทำภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมทั้ง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ พ.ร.บ.เฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท เพื่อให้ครอบคลุมภารกิจทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงสามารถนำนโยบายที่เหมาะสมกับศักยภาพความต้องการและความพร้อมไปปฏิบัติได้ โดยกระทรวงมหาดไทยได้เสนอแนะยุทธศาสตร์การนำแผนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1. แนวทางการดำเนินการจัดการศึกษา

เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความพร้อมและศักยภาพ เมื่อพิจารณาแนวทางการดำเนินงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ร.บ.การศึกษาฯ และ พ.ร.บ.กำหนดแผนฯ ท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง คือ

1.1 การดำเนินการจัดการศึกษาเอง โดยดำเนินการได้ 2 กรณี คือ

1.1.1 ดำเนินการจัดตั้งสถานศึกษาเองภายในองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น

1.1.2 ดำเนินการรับถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาที่รัฐบาลจะถ่ายโอนภารกิจ การศึกษาของรัฐให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการศึกษา สำหรับการดำเนินการทั้ง 2 กรณี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องผ่านการประเมินความพร้อมที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ต้องดำเนินการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

1.2 การดำเนินการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม เป็นการดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการศึกษา ทรัพย์สินอื่น ๆ รวมทั้งการเสนอแนะ และร่วมพัฒนาการศึกษา

2. การพิจารณาความพร้อมในการจัดการศึกษา

พิจารณาจากลักษณะและการแบ่งกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

2.1 ลักษณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาอยู่แล้ว ดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนในความรับผิดชอบของท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ตามความต้องการของประชาชน

2.1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่ได้จัดการศึกษา ดำเนินการจัดบริการทางการศึกษาแก่ประชาชนในความรับผิดชอบของท้องถิ่นให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติกำหนดและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความเหมาะสม ความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่น

ทั้งนี้ ภายใต้การประเมินความพร้อมตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เป็นกฎกระทรวง

2.2 การแบ่งกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการกำหนดกรอบภารกิจ การจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

2.2.1 กลุ่มความพร้อมสูง ควรดำเนินการกิจ

- 1) การศึกษาก่อนพื้นฐาน
- 2) การศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) การส่งเสริมอาชีพ และการศึกษานอกระบบ
- 4) กิจกรรมเด็ก เยาวชน การกีฬา นันทนาการ
- 5) บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2.2 กลุ่มความพร้อมปานกลาง ควรดำเนินการกิจ

- 1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน (การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา)
- 2) การส่งเสริมอาชีพและการศึกษานอกระบบ
- 3) กิจกรรมเด็ก เยาวชน การกีฬา นันทนาการ
- 4) บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2.3 กลุ่มความพร้อมต่ำ ควรดำเนินการกิจ

- 1) การส่งเสริมอาชีพ / การศึกษานอกระบบ

- 2) กิจกรรมเด็ก เยาวชน การกีฬา นันทนาการ
- 3) บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4) ร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐ

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดการศึกษาพิจารณาจาก

- 3.1 ความต้องการและข้อคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น
- 3.2 ความคิดเห็นของสภาท้องถิ่น
- 3.3 ข้อมูล ข้อเท็จจริง (จำนวนโรงเรียน จำนวนเด็ก สภาพที่ตั้ง ฯลฯ)
- 3.4 ข้อคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาที่จะโอน
- 3.5 ศักยภาพของท้องถิ่น(คน เงิน วัสดุ การจัดการ)

คน ได้แก่ ศักยภาพในการบริหารการศึกษาของนักบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอัตรากำลังบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เงิน ได้แก่ รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้น จะเพิ่มขึ้นและได้รับอุดหนุนจากรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดจนได้รับสนับสนุนองค์กรต่าง ๆ วัสดุ ได้แก่ ความต้องการทางด้านวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ ที่มี ที่จะรับโอนที่จะให้มี ให้เป็น ให้เกิด ที่จะขอสนับสนุน

การจัดการ ได้แก่ ศักยภาพของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ ความสามารถ วิสัยทัศน์ ต่อการจัดการศึกษาและการจัดการโครงสร้างการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาระดับความพร้อมและศักยภาพแล้วจะนำแผนนโยบายตามกรอบภารกิจซึ่งสอดคล้องกับระดับความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และหรือแผนการปฏิบัติการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักการดำเนินการ ดังนี้

4.1 กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน ครอบคลุมภารกิจตามกฎหมาย ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่อย่างทั่วถึง

4.2 ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดความต้องการ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการตามแผน และร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผน

4.3 ใช้แผนเป็นแนวทางในการบริหารกิจการ และสนองตอบปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

4.4 การกำหนดกิจกรรมโครงการในแผน ต้องมุ่งหลักความเป็นไปได้และประโยชน์สูงสุดที่ประชาชนในท้องถิ่นจะได้รับ

5. การประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง

ใช้สื่อและวิธีการทุกรูปแบบที่จะชี้แจงให้ประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรเอกชน ให้รู้จักและเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและแผนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือจากทุกฝ่าย

6. การระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกฝ่าย

สร้างความตระหนักในความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมให้แก่กลไกทางสังคมทุกส่วน ทั้งกลุ่มประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นทุกรูปแบบ ทั้งการสนับสนุนกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ ตลอดจนความคิดเห็นหรือการติดตามตรวจสอบเพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ บังเกิดผลเป็นรูปธรรม

7. การเตรียมความพร้อมในการรับผิดชอบจัดการศึกษา

โดยการปรับโครงสร้างการบริหาร กิจกรรม การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนสร้างองค์ความรู้ กรอบความคิด และพัฒนาเทคนิคการบริหาร การจัดการศึกษาให้บุคลากรของท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน ตลอดจนจัดระบบนิเทศประเมินผลการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพและประสิทธิผล

สภาพปัญหาการจัดการศึกษาท้องถิ่น ภายใต้การถ่ายโอนภารกิจตามที่รัฐกำหนด

ถึงแม้ว่าท้องถิ่นมีภารกิจหน้าที่ต้องดำเนินงานจัดการศึกษาให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด แต่การที่หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาอยู่เดิม ไม่ได้กำหนดแนวทางการเตรียมความพร้อม และสร้างความรู้ความเข้าใจในรูปแบบแนวทางที่ถูกต้องชัดเจนในการบริหารจัดการศึกษาแก่ท้องถิ่น จึงเป็นปัญหาต่อการที่ท้องถิ่นจะรับผิดชอบจัดการศึกษาให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดได้โดยสมบูรณ์ และมีคุณภาพมาตรฐานตามที่สังคมและประเทศชาติพึงประสงค์โดยสามารถสรุปประเด็นปัญหาแต่ละระดับการศึกษาได้ คือ

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย

1.1 กระทรวงศึกษาธิการ ได้งดรับเด็กในระดับการศึกษาปฐมวัย และกำหนดให้ถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็ก ไปให้ท้องถิ่นรับผิดชอบ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 โดยขาดการวางแผนการถ่ายโอนภารกิจ แก่ท้องถิ่นที่ชัดเจนกระทรวงศึกษาธิการไม่ได้วางแผนร่วมกับ

กระทรวงมหาดไทยให้ชัดเจนว่า จะถ่ายโอนอะไรบ้าง รวมทั้งไม่สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ท้องถิ่นให้เข้าใจภารกิจว่าจะบริหารจัดการศึกษาอย่างไร

1.2 การถ่ายโอน กระทรวงศึกษาธิการถ่ายโอนภารกิจแต่ไม่ถ่ายโอนวัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร และงบประมาณทั้งระบบ โดยอ้างว่าศูนย์พัฒนาเด็กเดิมใช้ทรัพยากรของโรงเรียนประถมศึกษาเดิม

1.3 หลักสูตรและการสอน ไม่เป็นระบบที่สอดคล้องกับหลักพัฒนาการตามความเหมาะสมของวัย

1.4 ครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักจิตวิทยาพัฒนา สำหรับเด็กระดับการศึกษาปฐมวัย

แนวทางแก้ไข

1. กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย ควรกำหนดรายละเอียดการถ่ายโอนและสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ท้องถิ่นเกี่ยวกับรายละเอียดการถ่ายโอน และรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กที่ถูกต้อง

2. จัดทำคู่มือครูเกี่ยวกับแนวทางเตรียมประสบการณ์แก่เด็กให้สอดคล้องกับหลักพัฒนาเด็ก

2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 กระทรวงศึกษาธิการยังไม่ได้กำหนดกฎกระทรวงเกี่ยวกับถ่ายโอนการจัดการศึกษาแก่ท้องถิ่นที่เอื้อต่อการโอนภารกิจจัดการศึกษาให้แล้วเสร็จ

2.2 ผู้บริหารของท้องถิ่นขาดความชัดเจนเกี่ยวกับภารกิจและรายละเอียดการถ่ายโอนที่ชัดเจนจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

2.3 บุคลากรที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาอยู่เดิมขาดความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบ แนวทางการบริหารการศึกษาท้องถิ่น จึงทำให้มีความกังวลต่อการโอนไปอยู่ในความรับผิดชอบของท้องถิ่น

แนวทางแก้ไข

1. รัฐต้องเร่งรัดการกำหนดกฎกระทรวงว่าด้วยการถ่ายโอนภารกิจการศึกษาที่เอื้อต่อการถ่ายโอนการศึกษาแก่ท้องถิ่นให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

2. สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดการถ่ายโอน และแนวทางการบริหารการจัดการศึกษาของท้องถิ่นกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. สร้างความพร้อมแก่ท้องถิ่น ทั้งด้านการบริหาร การจัดสรรทรัพยากรและ ความรู้ความเข้าใจให้ท้องถิ่นมีศักยภาพที่จะรับการถ่ายโอนภารกิจการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์
บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจในการจัดกิจกรรมสาธารณะ ซึ่งรวมทั้งด้านการศึกษาแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการศึกษาอยู่แล้ว และมีแนวโน้มที่จะได้รับบทบาทนี้มากขึ้น ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาหนึ่งเพื่อส่งเสริมให้เกิดความพร้อมกว่าที่เป็นอยู่

ในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น กระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมยังมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนหลายประการ ดังนี้

1. กำหนดหลักเกณฑ์ โดยรัฐมีหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ซึ่งเป็นการดูแลเชิงมาตรฐาน ในกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่ยังไม่ได้จัดการศึกษาต้องการจัดการศึกษาขึ้น เช่น ต้องการตั้งโรงเรียนในเขตพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบ รัฐก็ต้องดูแลว่าการจัดการศึกษานี้สอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่นหรือไม่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมเพียงใด ทั้งนี้เพื่อประกันว่าเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาแล้ว ประชาชนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. การสนับสนุน รัฐมีหน้าที่ประสานส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐาน เป็นบทบาทช่วยเหลือส่งเสริม แต่รัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงและบังคับบัญชา ในแง่นี้รัฐมีหน้าที่ให้ข้อมูล ให้แนวทาง และให้คำแนะนำเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยกระดับการจัดการศึกษาของตน

3. เสนอแนะงบประมาณ กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีหน้าที่เสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งต้องคำนวณค่าใช้จ่ายต่อหัว ผู้เรียน และเสนอแนะให้หน่วยจัดสรรงบประมาณพิจารณา แต่กระทรวงไม่ได้มีหน้าที่จัดสรรงบประมาณการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2543 : 9)

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ถึงแม้เป็นสิทธิหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีงบประมาณของท้องถิ่นสนับสนุน แต่ก็ต้องเป็นไปตามเกณฑ์และมาตรฐานที่รัฐกำหนด ต้องเป็นตามเจตนารมณ์ของกฎหมายการศึกษา ต้องมีระบบ

ประกันคุณภาพ ครูและผู้บริหารการศึกษาต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และต้องได้รับการประเมินคุณภาพจากภายนอกด้วย ซึ่งก็หมายความว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ดูแลสถานศึกษาก็ต้องรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานด้วย

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา เป็นแนวทางการบริหารและจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจตัดสินใจไปยังหน่วยปฏิบัติและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้านรวมทั้งด้านการศึกษา พ.ศ. 2542 มีหลักการและกระบวนการจัดการศึกษาที่เน้นให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป และกระทรวงมีหน้าที่กำกับดูแล เฉพาะด้านการกำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรและติดตามตรวจสอบและประเมินผลการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเท่านั้น ถ้าเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาจะมีการกระจายอำนาจแบบมอบอำนาจตัดสินใจ และความรับผิดชอบไปยังคณะกรรมการฯ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง แต่ถ้าเป็นสถานศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น ๆ เป็นการกระจายอำนาจแบบเบ็ดเสร็จและมีอิสระมากกว่าสถานศึกษาประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีข้อบัญญัติให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ ให้มีอำนาจหน้าที่จัดการศึกษารวมทั้งการเก็บภาษีเพื่อการศึกษา ดังนั้นการบริหารและการจัดการศึกษาของประเทศไทยจึงมีแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา เพื่อให้มีผู้ที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานระดับปฏิบัติมีอำนาจในการตัดสินใจและสนับสนุนให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในรูปแบบของคณะกรรมการขององค์กรทางการศึกษาระดับต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาทำให้ทรัพยากรบุคคลของชาติมีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม รวมทั้งการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขต่อไป การกระจายอำนาจในทางการศึกษานั้นกระจายอำนาจจากหน่วยงานส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้สถานศึกษาเป็นฐาน (School Based Management : SBM) และให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

หลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา

การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง การส่งเสริมให้ระบบย่อยมีความเป็นอิสระในการบริหารตนเอง (Subsystem Autonomy) ในทางการศึกษา การกระจายอำนาจมีลักษณะของการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารและการจัดการจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา เพื่อให้สามารถตัดสินใจในระดับของหน่วยปฏิบัติได้แก่ เขตพื้นที่ การศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติโดยรวม

จากการศึกษาการบริหารและการจัดการศึกษาของต่างประเทศว่า การกระจายอำนาจมีหลักสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ (กมล สุดประเสริฐ, 2540 : 56)

1. หลักการนิติบัญญัติ หมายถึงการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการต้องมี กฎหมายรองรับเพื่อเป็นหลักประกันในการนำไปปฏิบัติให้บรรลุผล
2. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร และการจัดการศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการการศึกษา
3. หลักการความเป็นกลางทางการเมือง หมายความว่า อิสระ ปลอดการแทรกแซงทางการเมือง คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องไม่มาจากตัวแทนทางการเมือง
4. หลักการความเป็นมืออาชีพทางการศึกษา บุคคลที่เข้ามามีบทบาททางการศึกษาต้องมาจากบุคคลที่มีประสบการณ์และมีทักษะทางอาชีพ เป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพทางการศึกษาและได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูหรือบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ
5. หลักความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มอบอำนาจในการตัดสินใจให้กับคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารและการจัดการมีประสิทธิภาพสูงสุด
6. หลักการประกันคุณภาพการศึกษา โดยจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา มีการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาภายในและจัดให้มีองค์กรภายนอกเข้ามาประเมินคุณภาพเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษา และจัดทำรายงานประจำปีไปยังผู้ปกครองชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งเสนอว่าการบริหารและการจัดการศึกษาลดดำเนินการตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยใช้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

ข้อดีและข้อเสียของการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจมีข้อดีที่เป็นการปลดปล่อยภาระขององค์กรปกครองส่วนกลางทำให้การตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ทั้งโดยองค์กรและองค์กรส่วนกลางและองค์กรมหาชนเป็นไปอย่างรวดเร็ว ข้อดีบางประการของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นหรือการกระจายอำนาจสู่อาณาเขต ทำให้สามารถสนองตอบต่อความต้องการของส่วนรวมของราษฎรในแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะผู้ดำรงตำแหน่งเป็น “องค์กร” หรือสมาชิกของ “องค์กร” ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมาจากกรเลือกตั้งของราษฎร ย่อมทราบปัญหาและความต้องการของราษฎร ตลอดจนกระตือรือร้นที่จะบำบัดทุกข์ร่วมทั้งบำรุงสุขของราษฎรยิ่งกว่าเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนกลาง ยิ่งกว่านั้นการให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริการสาธารณะในท้องถิ่น โดยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ดำรงตำแหน่งเป็น “องค์กร” หรือสมาชิก “องค์กร” ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นวิธีการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด

ส่วนข้อเสียของการกระจายอำนาจคือ

1. ทำให้อำนาจของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนกลางน้อยลงซึ่งเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ
2. เกิดการสิ้นเปลือง เพราะเจ้าหน้าที่และทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้จัดทำบริการสาธารณะในขอบอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเท่านั้นไม่สามารถสับเปลี่ยนหมุนเวียนไปปฏิบัติทั่วประเทศได้
3. ทำให้การจัดทำบริการสาธารณะทั้งหมดในภาพรวมขาดเอกภาพเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรมหาชนแต่ละองค์กรต่างก็มีแนวโน้มที่จะแก่งแย่งแข่งขันกันจัดทำบริการสาธารณะภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตนให้เจริญก้าวหน้าโดยไม่สนใจว่าจะมีผลเป็นการบั่นทอนความก้าวหน้าและประสิทธิภาพของบริการสาธารณะที่อยู่ในขอบอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรมหาชนอื่นหรือไม่
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด ถ้าผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นมือสมัครเล่น ขาดความรู้หรือประสบการณ์ในการบริหารองค์กรแล้ว อาจทำให้การบริหารสาธารณะอันอยู่ในขอบอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหย่อนประสิทธิภาพ (ตระกูล มีชัย, 2538 : 71 – 72)

การกระจายอำนาจตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของสังคม ชุมชน องค์กรเอกชนต่าง ๆ และกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาเพื่อให้มีอิสระในการบริหารและการจัดการ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาตนเอง ตามธรรมชาติของผู้เรียนและเต็มตามศักยภาพ และได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลตามคั้งที่กล่าวมาข้างต้น จึงได้กำหนดบทบาทของสถานศึกษา ไว้ครบทุกด้าน เช่น แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ การประเมินผู้เรียน การจัดทำสาระของหลักสูตร การบริหารวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป การจัดระบบประกันคุณภาพภายใน การระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน การให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลมีอำนาจปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาเป็นต้น ถ้าเป็นสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับปริญญา ได้กำหนดให้ดำเนินกิจกรรมโดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการของตนเองได้อย่างคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ถ้าสถานศึกษาที่จัดตามความต้องการและความชำนาญของกระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐให้เป็นการจัดการศึกษาเฉพาะทาง โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งจะกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขต่าง ๆ ไว้ในกฎกระทรวง

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา เป็นแนวทางการบริหาร และการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจตัดสินใจไปยังหน่วยปฏิบัติและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งด้าน

การศึกษาโดยกำหนดให้มีกฎหมาย และต่อมาได้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีหลักการและกระบวนการจัดการศึกษาที่เน้นให้มีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป โดยกระทรวงมีหน้าที่กำกับ ดูแลเฉพาะด้านการกำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา สนับสนุน ทรัพยากรและติดตามตรวจสอบ รวมทั้งประเมินผลการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเท่านั้นถ้า เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาจะมีการ กระจายอำนาจแบบมอบอำนาจการตัดสินใจและความรับผิดชอบไปยังคณะกรรมการการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง แต่ถ้าเป็นสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับปริญญาตรี และสถานศึกษาเอกชนจะมีความเป็นอิสระทางกฎหมายการจัดตั้ง สถานศึกษานั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา

ความสำคัญและหลักการของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

1. ความหมายและรูปแบบของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

1.1 ความหมายของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

การกระจายอำนาจทางการศึกษา หมายถึง หน่วยงานบริหารใน ส่วนกลางยอมให้หน่วยงานระดับล่าง หรือระดับผู้ปฏิบัติมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การตัดสินใจทางการบริหารและการจัดการศึกษาด้วยตนเอง โดยอยู่ในความรับผิดชอบและ การกำกับจากส่วนกลาง

1.2 รูปแบบของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

การกระจายอำนาจตามแนวคิดของ รอร์ดินีลลี (Rordinelli) แบ่งการ กระจายอำนาจออกเป็น 4 รูปแบบ คือ การแบ่งอำนาจ การมอบอำนาจ การโอนอำนาจ และ การให้ภาคเอกชนหรือองค์กรเอกชนดำเนินการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.2.1 การแบ่งอำนาจ หมายถึง หน่วยงานส่วนกลางกระจายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบให้แก่หน่วยงานในท้องถิ่นตามสายงานการบังคับบัญชา หรือเป็นการแบ่ง

อำนาจของหน่วยงานระดับบนให้แก่หน่วยงานระดับล่างตามสายการบริหารขององค์กรนั้น ๆ

การกระจายอำนาจลักษณะนี้ จัดว่าเป็นรูปแบบการกระจายอำนาจที่ อ่อนที่สุดเพราะเป็นเพียงการย้ายความรับผิดชอบการจัดการจากส่วนกลางไปยังส่วนภูมิภาค หรือระดับอื่นที่ต่ำกว่า โดยที่ส่วนกลางยังคงมีอำนาจควบคุมทวนอย่างไร

1.2.2 การมอบอำนาจ หมายถึง หน่วยงานในระดับภูมิภาคหรือระดับท้องถิ่น หรือหน่วยงาน เฉพาะกิจ ได้รับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบจากส่วนกลางเพื่อกำหนดโครงการพิเศษ โดยมีอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่ความรับผิดชอบสูงสุดยังอยู่ที่ส่วนกลาง เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง การลงนามทำสัญญา เป็นต้น การกระจายอำนาจโดยการมอบอำนาจเป็นวิธีการกระจายอำนาจที่กว้างขวางโดยส่วนกลางมอบหมายให้ส่วนราชการระดับต่ำกว่า “ขอขึ้น” อำนาจไปใช้ หรือบางครั้งก็มอบให้หน่วยงานกึ่งอิสระ ซึ่งอำนาจที่ได้มาสามารถถูกเรียกคืนได้

1.2.3 การโอนอำนาจ หมายถึง ส่วนกลางกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีอยู่ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเต็มที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะอยู่เหนือการควบคุมของส่วนกลางโดยมีกฎหมายรองรับ มีอิสระในการบริหารจัดการด้วยตนเอง ส่วนกลางทำหน้าที่ให้การสนับสนุน ส่งเสริมและควบคุมกำกับทางอ้อม การกระจายอำนาจโดยการโอนอำนาจเป็นรูปแบบการกระจายอำนาจที่ไปไกลที่สุด และเป็นการกระจายอำนาจไปอย่างถาวร ไม่สามารถเรียกคืนได้

1.2.4 การให้ภาคเอกชนหรือองค์กรเอกชนดำเนินการ หมายถึง รัฐกระจายความรับผิดชอบกิจกรรมสาธารณะให้ภาคเอกชนหรือองค์กรเอกชนรับไปดำเนินการ เช่น สหกรณ์ สมาคมวิชาชีพ สหภาพแรงงาน และหอการค้า เป็นต้น ถึงแม้ว่าการกระจายอำนาจจะเป็นไปในรูปแบบใดก็ตาม รัฐก็ยังคงรับผิดชอบและกำกับให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรทั้งหลายมุ่งไปสู่ทิศทางเดียวกันในการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

2. ความสำคัญของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ตามกระแสโลกาวิวัฒน์ ได้ก่อให้เกิดการเรียกร้องคุณภาพการจัดการศึกษา จนทำให้เกิดการปฏิรูปโครงสร้างการศึกษาขึ้น เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาและชุมชนเกิดการเรียนรู้ได้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จุดเน้นสำคัญของส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษาสามารถสนองตอบต่อความต้องการดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับกระแสประชาธิปไตยที่เข้มแข็งขึ้นสังคมได้เรียกร้องการมีส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้นจนทำให้เกิดกระแสการกระจายอำนาจการปกครองตนเองของท้องถิ่น

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้กระจายอำนาจในการปกครองแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเกิด

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เพื่อลดปัญหาการจัดการศึกษาที่เป็นไปในลักษณะการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ซึ่งขาดเอกภาพด้านนโยบายและการบริหาร ขาดระบบการกำกับตรวจสอบคุณภาพ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ขาดการพัฒนา นโยบายอย่างต่อเนื่องและขาดความเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้มีหลักการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ให้ระบบการจัดการศึกษาสอดคล้องกับระบบบริหารราชการแผ่นดินที่ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและประชาชน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษาได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว โดยเสนอการจัดโครงสร้างหน้าที่ขององค์กร การแบ่งส่วนงานตามที่ได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 5 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของประเทศ

3. หลักการของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

หลักการกระจายอำนาจทางการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษาแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีหลักการดำเนินการ ดังนี้

3.1 การมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
ความเป็นเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ หมายถึง ความเป็นเอกภาพในการกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษา มีมาตรฐานและทิศทางในการจัดการศึกษาเหมือนกัน แต่เปิดโอกาสให้แต่ละท้องถิ่นเลือกวิธีดำเนินการที่หลากหลายได้ด้วยตนเอง ส่วนกลางจะเพียงแต่กำหนดนโยบาย ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบมาตรฐานติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเท่านั้น

การเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นดำเนินการได้หลากหลายด้วยตนเอง เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่มุ่งให้มีการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักการแห่งการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งยังกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน และการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจขึ้นเพื่อที่จะพัฒนาการกระจาย

อำนาจให้แก่ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง สำหรับการจัดการศึกษานั้น ถึงแม้ว่าจะให้มีการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐยังต้องทำหน้าที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย กล่าวคือ กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอและการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาของท้องถิ่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

3.2 การกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาได้กำหนดให้กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรง ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (มาตรา 39) นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 41 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ ตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น โดยมีเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่ประสานและส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา

3.3 การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

การกระจายอำนาจทางการศึกษาโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคล ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพื่อที่จะระดมทรัพยากรจากทุกส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามหลักการทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) และเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างทั่วถึง

การกำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษาและการกระจายอำนาจให้กับสถานศึกษา กำหนดให้มีคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ตลอดจนผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ

ในพื้นที่สามารถเข้ามาเป็นกรรมการ ร่วมให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ประชาชน องค์กรและสถานบันสังคมกับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

3.4 การประหยัด คุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถตรวจสอบได้

การกระจายอำนาจทางการศึกษาโดยยึดหลักการประหยัด คุ่มค่า คำนึงถึงการดำเนินการที่ลดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการให้ได้ผลประหยัดคุ่มค่า ลดปัญหาความซ้ำซ้อนและความสูญเปล่าในการจัดการโดยจัดโครงสร้างสายการบริหารที่สั้นลง มีเพียงการบริหารระดับส่วนกลางและการบริหารระดับองค์กรปฏิบัติในท้องถิ่นเท่านั้น นอกจากนี้การกระจายอำนาจยังเปิดโอกาสให้มีอิสระในการใช้ทรัพยากรบนหลักการของความคุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถตรวจสอบได้

ในการกระจายอำนาจทางการศึกษา ได้ปรับลดหน่วยงานให้มีขนาดเล็ก กะทัดรัดเพื่อบริหารงานด้วยความมีประสิทธิภาพ ให้บังเกิดประสิทธิผลและปรับเปลี่ยนภารกิจจนทำให้ลดจำนวนเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานลงได้จำนวนมาก

3.5 ความเป็นธรรมและความเท่าเทียมกัน

การกระจายอำนาจทางการศึกษาโดยยึดหลักการความเป็นธรรมและความเท่าเทียมกัน เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

ในการกระจายอำนาจทางการศึกษาโดยการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาที่มีพื้นที่พอเหมาะและคำนึงถึงงามเหมาะสมในด้านปริมาณงานที่ใกล้เคียงกัน และสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้เกิดความเป็นธรรมและเท่าเทียมกันในการจัดการศึกษา

การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา

ในการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา ได้กำหนดรูปแบบของโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษาของชาติออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับราชการในส่วนกลางและระดับองค์กรปฏิบัติในท้องถิ่น

การบริหารและการจัดการศึกษาระดับราชการในส่วนกลางได้ปรับบทบาทจากเดิมที่เคยมีหน้าที่ทั้งในด้านอำนวยการบริหารและกำกับกรปฏิบัติ มาทำหน้าที่ด้านการอำนวยการเพียงอย่างเดียว เป็นการบริหารและการจัดการศึกษาระดับนโยบาย มีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เฉพาะในส่วนที่เป็นนโยบาย

และแผน มาตรฐาน การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ การประเมินผล และ การดำเนินงานที่ต้องปฏิบัติในระดับชาติ

ตัวอย่างองค์กรราชการส่วนกลางที่สำนักงานปฏิรูปการศึกษาได้เสนอไว้ คือ สภาและสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการและสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา คณะกรรมการและสำนักงานคณะกรรมการการศาสนา และวัฒนธรรมและ สำนักงานปลัดกระทรวง

การบริหารและการจัดการศึกษาระดับองค์กรปฏิบัติในท้องถิ่น

องค์กรปฏิบัติในท้องถิ่น กำหนดขึ้นตามแนวทางของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ต้องการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้ง ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะบุคคลที่มา จากประชาชน ชุมชน และท้องถิ่นในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา เพื่อทำ หน้าที่กำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาของชุมชนท้องถิ่นให้เป็นไปตามความ ต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ

การบริหารและการจัดการศึกษาระดับองค์กรปฏิบัติในท้องถิ่น เป็นการ บริหารและการดำเนินงานระดับปฏิบัติการในท้องถิ่น ที่กำหนดให้การปฏิบัติเสร็จสิ้นที่ สถานศึกษาให้มากที่สุด โดยยึดหลักความมีอิสระและคล่องตัวเป็นสำคัญ แต่ถ้าหากไม่ สามารถเสร็จสิ้นที่สถานศึกษาได้ ให้สิ้นสุดที่เขตพื้นที่การศึกษา โดยต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปฏิบัติในท้องถิ่น แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ เขตพื้นที่การศึกษา และ สถานศึกษา

1. เขตพื้นที่การศึกษา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ตราขึ้นเพื่อมุ่งที่จะ ปฏิรูประบบการบริหารจัดการการศึกษาของไทย ยึดหลักความมีเอกภาพในด้านนโยบายและ มีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และให้ประชาชนมีส่วนร่วม จึงกำหนดให้มีการบริหารจัดการ การศึกษาในลักษณะของ “เขตพื้นที่การศึกษา” รวมทั้งกำหนดให้การศึกษาขั้นพื้นฐานและ การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญายึดเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลัก (มาตรา 37) กฎหมายได้ กำหนดให้เขตพื้นที่การศึกษามีภารกิจหลักดังนี้

ระดับต่ำกว่าปริญญา

1.1 กำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

1.2 พิจารณาการตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา

1.3 ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่

การศึกษา

1.4 ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัด

การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา

1.5 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน

สังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย

1.6 กำกับดูแลหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่

การศึกษา

2. สถานศึกษา เป็นหน่วยงานปฏิบัติการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ต้องการให้สามารถบริหารงานต่าง ๆ ได้อย่าง คล่องตัว และเสร็จสิ้นในองค์กรของตนเองได้มากที่สุด การกระจายอำนาจการบริหารและการ จัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามีลักษณะเป็นการบริหารที่ให้สถานศึกษา/ โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management) ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐต้องโอน ภารกิจในการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการจัดการทั้งหมด ตาม ความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ตามแนวทางของรัฐธรรมนุญ และกฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นดังนั้นการดำเนินการในระยะยาว เรื่องการจัดการศึกษาจึงควรให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นที่มีความพร้อมทางทรัพยากร บุคลากร และมีความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และผ่านการประเมินตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อม ตามมาตรา 42 ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษาเอง

เขตพื้นที่การศึกษาจะทำหน้าที่เพียงการประสานและส่งเสริมองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบาย และได้มาตรฐานการศึกษา แต่รัฐก็ยังคงกำกับดูแลการจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ต่อไป ทั้งในด้านการควบคุมมาตรฐานการศึกษาและด้านอื่น ๆ และสามารถเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

องค์กรอิสระ

เพื่อให้การดำเนินงานบางอย่างที่มีลักษณะงานที่ต้องใช้ความชำนาญและความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพเฉพาะเป็นอย่างมาก และเป็นงานที่ต้องการความเป็นอิสระ และความคล่องตัวในการปฏิบัติงานสูง การปฏิบัติงานตามลักษณะงานดังกล่าวนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้จัดตั้งเป็นองค์กรอิสระใหม่ขึ้น 2 องค์กร คือ

1. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นองค์กรที่กำหนดให้มีขึ้นตามมาตรา 49 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) พ.ศ. 2542 มีหน้าที่ในการพัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการศึกษาเพื่อตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาทุกประเภท ทุกระดับ

2. องค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา เป็นองค์กรที่กำหนดให้มีขึ้นตามมาตรา 53 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นการประกันคุณภาพในการจัดการศึกษาของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา มีหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา

นอกจากนี้ยังมีองค์กรอิสระที่มีจัดตั้งอยู่เดิม คือ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เป็นการปรับบทบาทหน้าที่ขององค์กรที่มีอยู่เดิมให้มีหน้าที่ในการประสานส่งเสริม และจัดให้มีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร การประเมินมาตรฐานแบบเรียนสื่อด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และพัฒนาส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

การกระจายอำนาจทางการศึกษาหรือการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา มีระดับของการกระจายอำนาจ และแบ่งอำนาจกันชัดเจน ระหว่างองค์กรราชการ ส่วนกลางและองค์กรปฏิบัติในท้องถิ่น กล่าวคือ

1. องค์กรราชการส่วนกลาง ทำหน้าที่เฉพาะด้านนโยบาย แผน มาตรฐาน สนับสนุน ทรัพยากร และการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลตามภารกิจขององค์กร
 2. องค์กรปฏิบัติในท้องถิ่น แบ่งเป็น เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
 - 2.1 เขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่เฉพาะกำกับ สนับสนุน ส่งเสริม สถานศึกษาหรือ หน่วยงาน องค์กรที่จัดการศึกษา
 - 2.2 สถานศึกษา ทำหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติ
 3. องค์กรอิสระ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามภารกิจ ได้อย่างมีอิสระ คล่องตัวและบริหารเบ็ดเสร็จในตนเอง
 4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในรูปแบบของการโอนอำนาจของรัฐ ไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ รัฐยังคงทำหน้าที่กำกับในด้านนโยบาย มาตรฐานการศึกษา การ สนับสนุนทรัพยากรและการติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาโดยรวม
- องค์กรตามประเภทและระดับต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา ต่างมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงและประสานกันในอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาของชาติมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประสิทธิผล นำไปสู่การพัฒนาประเทศตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ผลกระทบของการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาต่อโรงเรียนและชุมชน

- อำนาจในการจัดการศึกษา หมายถึง ความเป็นอิสระในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และชุมชน อำนาจในการจัดการศึกษาดังกล่าว ประกอบด้วย
1. อำนาจในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น
 2. อำนาจในการกำหนดหลักสูตรของตนเองให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
 3. อำนาจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร
 4. อำนาจในการวัดและประเมินผลการจัดการศึกษา

5. อำนาจในการบริหารจัดการกับทรัพยากรทางการบริหาร ประกอบด้วย เงิน คน และวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน

6. อำนาจของชุมชนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน
อำนาจในการจัดการศึกษาดังกล่าวนั้นมีผลกระทบต่อบทบาทของโรงเรียนและบทบาทของชุมชนหลายประการ

1. ผลกระทบของการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาต่อโรงเรียน
ผลกระทบของการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาต่อโรงเรียน มีดังต่อไปนี้

1.1 การกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
โรงเรียนจะต้องจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างจากเดิมที่กระทรวงและกรมเจ้าสังกัดจะกำหนดเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาให้โรงเรียนดำเนินการ ผลของการกระจายอำนาจทางการศึกษาทำให้นักกลางในโรงเรียนและชุมชนต้องร่วมมือกันกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียน กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่จบการศึกษา โดยร่วมกันวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนและสิ่งแวดล้อมในอนาคต พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาของโรงเรียน กำหนดภารกิจของโรงเรียนที่จะต้องทำตลอดจนคุณลักษณะของนักเรียนที่ชุมชนท้องถิ่นต้องการ

ความเป็นอิสระในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของโรงเรียนนี้ จัดได้ว่าเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับท้องถิ่นอย่างแท้จริง

1.2 การจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

ผลของการกระจายอำนาจทางการศึกษาทำให้โรงเรียนมีอิสระในตนเองที่จะกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น รัฐจะกำหนดหลักสูตรแกนกลาง เป้าหมายการเรียนรู้ของกลุ่มวิชาต่าง ๆ และกำหนดสาระการเรียนรู้ไว้เท่านั้น โรงเรียนจะต้องดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของตนเองทั้งหมด ตามองค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย

1. จุดประสงค์ของหลักสูตร
2. โครงสร้างเนื้อหาสาระ
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้
5. การวัดและประเมินผล

6. เอกสารหลักสูตร

6.1 ตำราเรียน

6.2 คู่มือ

6.3 เอกสารการวัดและประเมินผล

ดังนั้น หลักสูตรระดับสถานศึกษานี้จึงแตกต่างกันไปตามความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นที่แต่ละโรงเรียนตั้งอยู่

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

โรงเรียนมีอิสระที่จะจัดแผนการเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน จัดทำสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ของตนเอง ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน ดังนั้นการร่วมกันกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนร่วมกัน ระหว่างผู้บริหาร ครู และชุมชน จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะสามารถประสานงานและระดมทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นเข้ามาจัดการศึกษาได้

นอกจากนี้โรงเรียนยังเป็นแหล่งทดลองค้นคว้านวัตกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นได้อีกด้วย

1.4 การวัดและประเมินผล

เป็นอำนาจของโรงเรียนในการดำเนินการ โดยโรงเรียนต้องพัฒนาเทคนิควิธีการวัดผลที่ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนได้สูงสุด

1.5 การจัดการทรัพยากรทางการบริหาร

โรงเรียนมีความเป็นอิสระในการบริหารบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ ดังนั้นโรงเรียนจะต้องจัดระบบการบริหารที่มีคุณภาพนับตั้งแต่การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารบุคคล การสั่งการ การนิเทศติดตามผล และการรายงานผลการดำเนินงาน ดังนี้

1.5.1 การวางแผน โรงเรียนต้องสร้างระบบการวางแผนงานที่จะสามารถวิเคราะห์แนวโน้มความต้องการของชุมชนท้องถิ่น กำหนดเป็นแผนงานของโรงเรียน ซึ่งสามารถนำไปสู่การปฏิบัติและติดตามผลได้

1.5.2 การจัดองค์กรของโรงเรียน เป็นการจัดโครงสร้างภารกิจของงานให้ประสานกัน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5.3 การบริหารบุคลากร เป็นการจัดบุคคลให้เข้าทำงานได้เหมาะสมกับภารกิจ มีการพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง

1.5.4 การสั่งการ เป็นระบบการตัดสินใจดำเนินการและวิธีการ ต้องชี้แจงผลการตัดสินใจให้กับบุคลากรทุกคนในองค์กรได้เข้าใจ สามารถดำเนินการได้ โรงเรียนต้องพัฒนาระบบการตัดสินใจ การสื่อสารข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

1.5.5 การนิเทศติดตามผล เป็นระบบการเข้าไปช่วยเหลือแนะนำให้ครูได้พัฒนางานให้บรรลุเป้าหมายเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

1.5.6 การรายงานผล เป็นการรายงานผลการดำเนินงานที่ปฏิบัติตามแผนแล้ว เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุง และวางแผนการดำเนินงานต่อไป

2. ผลกระทบของการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาต่อชุมชนคือ ชุมชนจะเข้ามามีบทบาทรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น ทั้งในด้านของการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาการกำหนดหลักสูตร การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และการเข้าไปมีส่วนในการตรวจสอบผลการดำเนินงานของโรงเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 บทบาทในการกำหนดทิศทางและหลักสูตรการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา ชุมชนมีอำนาจในการจัดการศึกษาให้เป็นที่ไปตามความต้องการของชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะเข้าไปร่วมกับโรงเรียนในการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนที่ชุมชนต้องการ และช่วยกำหนดเนื้อหาสาระในหลักสูตรให้เป็นที่ไปตามความต้องการของชุมชนด้วย

2.2 การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนชุมชนจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในโรงเรียน โดยสนับสนุนด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1 จัดหาเงินทุน หรืองบประมาณสนับสนุนแก่โรงเรียน

2.2.2 เป็นวิทยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเข้าร่วมในการสอนหรือ

บรรยายความรู้กับนักเรียน

2.2.3 สนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านกำลังกาย กำลังสติปัญญา ทรัพยากร และการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ เป็นแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน

2.3 การตรวจสอบผลการดำเนินการชุมชนจะมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบผลการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานและเป้าหมาย โดยอาจเข้าไปช่วยตรวจสอบในรูปของคณะกรรมการโรงเรียน หน่วยงานอิสระภายนอก เช่น

การตรวจสอบมาตรฐานการวัดผลในด้านการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นให้เป็นไปตามเป้าหมายและทิศทางที่กำหนด เป็นต้น

บทบาทของครูและชุมชนต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา

1. ความเข้าใจในบทบาทของครูและบทบาทของชุมชน

การกระจายอำนาจทางการศึกษาสู่ท้องถิ่นมีผลกระทบต่อการทำงานของโรงเรียนและ ชุมชน ครูในฐานะเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนจึงมีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่ชุมชนมีบทบาทเกี่ยวกับข้องและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น ดังจะได้กล่าวต่อไป

1.1 บทบาทของครู

ครูมีบทบาทต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางของการกระจายอำนาจทางการศึกษา ดังนี้

1.1.1 บทบาทในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน โดยดำเนินการ

ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาบริบททางการจัดการศึกษาของชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงประเด็นหลักที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม ประเพณี และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำประเด็นเหล่านั้นมาพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา รายวิชา และแผนการสอน
- 2) พัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษาร่วมกับคณะครู ผู้บริหาร และชุมชน เพื่อจัดทำเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
- 3) พัฒนาหลักสูตรระดับชั้นเรียน รายวิชา หรือแผนการสอนในรูปแบบชุดการสอนแผนการสอนแบบบูรณาการ เพื่อจะได้ประยุกต์นำเนื้อหาสาระจากท้องถิ่นมาใช้ในการสอน และนำหลักสูตรระดับสถานศึกษามาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม
- 4) จัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ โดยจัดหาแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม

1.1.2 บทบาทในการจัดหาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยดำเนินการ

ดังนี้

- 1) จัดรวบรวมแหล่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

2) จัดทำเอกสารแบบเรียนและสื่อประกอบการสอน
 3) ประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการศึกษา โดยการนำบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรมาช่วยจัดการศึกษา หรือเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน

1.1.3 บทบาทในการสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้เข้าใจถึงบทบาทของตนเองในการจัดการศึกษา ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

2) ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2 บทบาทของชุมชนชุมชนมีบทบาทต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางของการกระจายอำนาจทางการศึกษา ดังนี้

1.2.1 กำหนดความต้องการในการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียน โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดการศึกษาและจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน

1.2.2 เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา โดยเข้าเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา

1.2.3 ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยให้ความร่วมมือในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับสถานศึกษา เช่น เป็นวิทยากร เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ตลอดจนสนับสนุนทางการเงิน กำลังคน และวัสดุอุปกรณ์

1.2.4 ตรวจสอบผลดำเนินการในการจัดการศึกษา โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลและติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

2. การส่งเสริมและดำเนินการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา

ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น เป็นไปตามหลักการการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) นั่นคือ เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในทุกด้าน

2.1 หลักการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา

การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา มี
หลักการสำคัญ ดังนี้

2.1.1 การส่งเสริมให้องค์กรท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัด
การศึกษาของสถานศึกษา

2.1.2 การจัดองค์กรการบริหาร โรงเรียนให้มีคณะกรรมการจากท้องถิ่นเข้า
มามีส่วนร่วมมากขึ้น

2.1.3 การจัดระบบการจัดสรรงบประมาณและการกำกับควบคุมการ
ดำเนินงานของสถานศึกษาที่จะต้องแสดงผลปฏิบัติงานต่อองค์กรท้องถิ่น โดยอาจจัดทำเป็น
สัญญาในการทำงาน

2.1.4 เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นเจ้าของเป็นผู้รับผิดชอบสถานศึกษา
ในท้องถิ่นของตนเอง

2.2 การดำเนินการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา
จากหลักการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษาดังกล่าว มี
วิธีดำเนินการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สรุปได้ดังนี้

2.2.1 การให้ชุมชนดำเนินการจัดการศึกษาด้วยตนเองชุมชนสามารถ
ดำเนินการจัดการศึกษาโดยตรง ดังนี้

1) ชุมชนจัดทำโรงเรียนของชุมชน โดยกำหนดรูปแบบการบริหาร
หลักสูตร การดำเนินงานของชุมชนเอง เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามความต้องการของ
ชุมชนนั้น ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่รัฐกำหนด โรงเรียนประเภทนี้มีการ
จัดการแล้ว เช่น โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก เป็นต้น ซึ่งจัดการศึกษาพื้นฐาน
ปรัชญาและวิธีการของตนเอง

2) ชุมชนเข้าไปรับผิดชอบการจัดการศึกษาในท้องถิ่นของตน โดย
ดูแลเป้าหมายงบประมาณ และบุคลากรของโรงเรียน วิธีการนี้เป็นไปตามหลักการการ
กระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นและพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ
ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวอย่างที่ได้ดำเนินการไปแล้วคือ การจัดการศึกษาของ
เทศบาล และเมื่อเทศบาลสามารถจัดการศึกษาได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ก็อาจจะ
สามารถจัดการศึกษาของตนเองได้เช่นเดียวกันโดยอาจจัดตั้งโรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กหรือศูนย์
การเรียน ก็ได้

3) ชุมชนจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยอาจจัดตั้งเป็นศูนย์การศึกษา ศูนย์ฝึกอบรม พิพิธภัณฑสถาน อุทยาน และแหล่งเรียนรู้อื่น

4) ครอบครัวจัดการศึกษาในลักษณะของโรงเรียนที่บ้าน (Home School) ครอบครัวที่มีความพร้อมอาจเสนอหลักสูตรการเรียนรู้และดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยตนเอง

2.2.2 การให้ชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการจัดการศึกษา

ชุมชนสามารถเข้าไปมีบทบาทในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้ ดังนี้

1) การเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาในรูปแบบของ

คณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการการพัฒนาหลักสูตร คณะกรรมการความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สมาคมครูและผู้ปกครอง เป็นต้น

3) การเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับสถานศึกษาและเยาวชน ในรูปแบบของสถานศึกษาอาชีวศึกษา แหล่งฝึกงาน และเป็นวิทยากร เป็นต้น

4) การให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของบุตรหลานของตนเอง เช่น การสอนเสริม การกวดขันดูแลความประพฤติ การอบรมสั่งสอน

2.3 การสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ชุมชนสามารถสนับสนุนการจัดการศึกษาได้ดังนี้

2.3.1 การให้ทุนสนับสนุนเป็นการจัดหาเงินงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยการจัดหาทุน งบประมาณ หรือการเสียภาษีส่งเสริมการจัดการศึกษา

2.3.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นการสื่อสารข้อมูลระหว่างชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ วิธีการดำเนินการ เช่น การจัดทำหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น รายการวิทยุ เวทีประชาคม เป็นต้น กระบวนการเหล่านี้จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้

2.4. การตรวจสอบและติดตามผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ตามหลักการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดให้องค์กรระดับราชการในส่วนกลางเป็นผู้กำหนดนโยบายและมาตรฐานการศึกษา โดยให้อิสระแก่สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นดำเนินการจัดการศึกษา และให้ท้องถิ่นรวมทั้งหน่วยงานด้านมาตรฐาน ทำหน้าที่กำกับ ตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา ดังนั้น ชุมชนจึงต้องมีบทบาทในการตรวจสอบและติดตามผลการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา ดังนี้

2.4.1 การเป็นคณะกรรมการตรวจสอบ

2.4.2 การติดตามความเคลื่อนไหวของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.4.3 การวิพากษ์วิจารณ์ให้ความคิดเห็นในการจัดการศึกษาของ

สถานศึกษา

สรุปได้ว่า การปฏิรูปการศึกษา เน้นการกระจายอำนาจให้แก่ชุมชน โรงเรียน และครูเพื่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยมอบอำนาจการกำหนดทิศทาง การตรวจสอบ และการกำกับดูแลให้แก่ชุมชน มอบอำนาจการบริหารจัดการให้แก่โรงเรียน และมอบอำนาจในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ครู ครูจึงมีอำนาจในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ให้เป็นที่ตามกรอบของหลักสูตร มีอำนาจในการกำหนดเนื้อหาสาระและบทเรียน และมีอำนาจในการประเมินผลการเรียนที่มีคุณภาพ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : บทบาทด้านการศึกษิตตามพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 มีสาระสำคัญ 9 หมวด 1 บทเฉพาะการ รวม 78 มาตรา มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ คือ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 . 2542 : 6)

หมวด 3 ระบบการศึกษา

มาตรา 15 การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษา

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

(1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตรระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จ การศึกษาที่แน่นอน

(2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมายรูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

(3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตาม ความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็ผลการศึกษาจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

มาตรา 16 การศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และ การศึกษาระดับอุดมศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปี ก่อน ระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่ กำหนดในกฎหมาย

การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญาการแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตาม อัธยาศัยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 17 ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่ เจ็ด เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของ การศึกษาภาคบังคับหลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้จัดใน สถานศึกษาดังต่อไปนี้

(1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์ พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและ เด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

(2) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่ สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

(3) ศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอก โรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา 19 การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 20 การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐสถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 21 กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ อาจจัดการศึกษาเฉพาะทางตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

(5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมี

ความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นและทำเป็น รักการอ่านและเกิดความรู้อย่างต่อเนื่อง
- (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
- (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
- (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียนความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และ การประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน ประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การ พัฒนาระหว่างชุมชน

หมวดที่ 5 บริหารและการจัดการศึกษา

ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรส่วนท้องถิ่น

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใด ระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความ พร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน้าที่ในการประสานและ ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้ มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณ อุดหนุนการจัดการศึกษาของ องค์กรส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 การการบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

มาตรา 43 การบริหารและการจัดการศึกษาเอกชนให้เป็นไปตามอิสระ โดยมีการกำกับติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของรัฐ และต้องปฏิบัติ ตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

มาตรา 44 ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา 18 (2) เป็นนิติบุคคลและมี คณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทน ผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาการเลือกประธาน กรรมการและกรรมการ วาระดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากการดำรงตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 45 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภท การศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา

“การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐของเขตพื้นที่ การศึกษา หรือขององค์กรปกครองท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้คณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย”

ให้สถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินการได้ โดยอิสระสามารถพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการที่เป็นของตัวเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสถานศึกษาเอกชน

มาตรา 46 รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนและการยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อื่นที่เป็นประโยชน์ ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสมรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐาน และสามารถพึ่งตนเองได้

ส่วนที่ 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้น สังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาและเพื่อรับรองการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษาโดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย และหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่ง อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานมาตรฐานการศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง ที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาใดไม่ได้มาตรฐาน หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาและรายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือคณะกรรมการที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาจัดทำข้อเสนอแนะการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษา อบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา อบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดการศึกษาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งการจัดการศึกษาของรัฐให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ตามที่กฎหมายบัญญัติและให้ความคุ้มครองการจัดการศึกษา อบรมองค์การอาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ดังนั้น จึงสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติเพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการศึกษาอบรมให้สอดคล้อง

กับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ในหมวด 5 ได้กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยกำหนดให้รัฐจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติขึ้น ซึ่งสำนักงานเลขาธิการผู้แทนราษฎร ได้กล่าวถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งบัญญัติในหมวด 1 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาไว้ โดยกำหนดให้จัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาไทย ให้ยึดหลักดังนี้(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2542 : 4-11 ,13,15,20)

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนโดยทั่วไป
 2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง
- นอกจากนี้การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังต่อไปนี้
1. มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
 2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และจัดระบบประกัน
 3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา
 4. มีการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง
 5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
 6. การมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ

คุณภาพการศึกษา

สถาบันสังคม สถาบันศาสนา สถานประกอบการและประชาชน

สำหรับหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ได้ระบุว่า ให้บุคคล ชุมชน สถาบันสังคม สถาบันศาสนา องค์กรเอกชน และสถาบันประกอบการ มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายกระทรวง และกำหนดให้บุคคล ชุมชน สถาบันสังคม สถาบันศาสนา องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ และสถานประกอบการซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิประโยชน์ตามควรแต่ ละกรณี ดังต่อไปนี้

1. การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู แก่บุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ

2. เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาพื้นฐานตามที่กฎหมาย

กำหนด

3. การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมาย

กำหนด

ในด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐนั้น ให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลัก และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย ให้คณะรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติมีอำนาจประกาศให้ราชกิจจานุเบกษากำหนดเขตพื้นที่การศึกษา โดยในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา รวมทั้งพิจารณาการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถานประกอบการที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งการกำกับดูแลหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคม ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู ผู้นำทางศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธาน กรรมการ และกรรมการ วาระการดำรง ตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงให้ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา โดยให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและให้มีกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของ

สถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา สำหรับการบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นได้ระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น โดยให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนระบบการศึกษา กำหนดให้ การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาในระบบหมายถึง การศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน การศึกษานอกระบบ หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งเรียนรู้สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย หรือจากประสบการณ์ และระบุให้การศึกษาในระบบมีสองระดับคือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยการศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงการศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับคือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเกี่ยวกับแนวการจัด

การศึกษานั้นในมาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ นอกจากนี้การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
 2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน
 3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ปัญญา
 4. ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง
 5. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
- ในด้านความร่วมมือนั้นให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ชุมชน สถาบันสังคม สถาบันศาสนา องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ และสถานประกอบการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนา ระหว่างชุมชน สำหรับทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา นั้น กำหนดให้มีการระดม ทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินทั้งจากรัฐ ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันสังคมอื่น สถานประกอบการ และต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษาดังนี้

1. ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษา ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด

2. ให้ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันสังคมอื่นและสถานประกอบการ ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความเหมาะสม และความจำเป็น ทั้งนี้ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

ในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีการจัดการศึกษาอยู่ 3 ระบบ ดังนี้

1. การศึกษาในระบบ (Formal Education) เป็นการศึกษาที่มีระบบแบบแผน วัตถุประสงค์ หลักสูตร วิธีการจัดการ กระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลที่แน่นอนชัดเจน โดยมีความมุ่งหมายหลักที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะที่พอเพียงและพร้อมที่จะทำหน้าที่ต่าง ๆ ในสังคมในอนาคต

2. การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการศึกษาที่สร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนจะอยู่ใกล้หรือไกลเพียงใด เป็นการศึกษาที่ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพการณ์สามารถพัฒนาคนหรือผลิตทันเวลาทันเหตุการณ์ ไม่ยึดติดกฎระเบียบมากเกินไป เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาเรียน เนื้อหา การวัดผลประเมินผล สถานที่เรียนหลักสูตร เนื้อหาสามารถปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายตามความเป็นไปได้ของสังคมสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาที่บริการโอกาสที่หลากหลายและเข้าถึงประชาชน เป็นการศึกษาที่มีคุณสมบัติเป็นที่ต้องการของยุคสมัยปัจจุบันและอนาคต เพราะคุณสมบัติเช่นนี้จะช่วยทำให้เกิดการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตซึ่งเป็นเป้าหมายของการศึกษาทุกประเภท ประชาชนต้องได้รับโอกาสอย่างกว้างขวางและต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงจะสามารถสร้างความพร้อมสร้างความเชื่อมั่นที่จะเผชิญกับสถานการณ์ของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2546 : 10)

3. การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการจัดบรรยากาศ สถานการณ์ สภาพแวดล้อม เงื่อนไขที่จะส่งเสริมให้บุคคลได้

เรียนรู้และพักผ่อนหย่อนใจโดยที่ผลของการเรียนรู้ก็นำมาสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต การทำงานให้ดีขึ้นหรืออาจนำผลการเรียนรู้ไปสู่กระบวนการของการยอมรับและประสบการณ์ เพื่อเทียบโอนไปสู่การศึกษาในระบบอื่น ๆ และเนื่องจากการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการ ส่งเสริมการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์ เกิดการเรียนรู้ในครอบครัว ในชุมชนในที่ทำงาน ในกลุ่มเพื่อนฝูง คนคุ้นเคย เรียนรู้จากสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่นหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ฯลฯ ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เช่นเดียวกับผู้จัดซึ่งจะหา ผู้จัดการศึกษาตามอัธยาศัยที่ชัดเจนไม่มีนอกจากผู้จัดที่จะสามารถสร้างบรรยากาศสถานการณ์ สภาพแวดล้อมหรือเงื่อนไขให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตามอัธยาศัยขึ้น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

ประภัสสร เรื่องเลข (2555 : 102-105) ได้ศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในการปฏิบัติงานของนักวิชาการศึกษาในทัศนะของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพะเยา ตามภารกิจหน้าที่จำนวน 7 งาน กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพะเยา จำนวน 71 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการศึกษามีค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า บทบาทที่เป็นจริงในการปฏิบัติงานของนักวิชาการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่เป็นจริงปฏิบัติน้อยกว่าบทบาทที่คาดหวังทุกด้าน

วิภาพร ศรีจักร (2554 : 100-102) ได้ศึกษาศักยภาพในการจัดการศึกษาของ องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 178 คน ประกอบด้วย นายกองจัดการบริหารส่วนตำบล ปลัดกองจัดการบริหารส่วนตำบล ประธานสภา เจ้าหน้าที่ส่วนการศึกษา ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้อำนวยการสถานศึกษา ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนผู้ปกครอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถาม ที่มีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้ออยู่ระหว่าง .24-.83 มีค่าความเชื่อมั่น .96 แบบสัมภาษณ์ และแบบฉบับที่การสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอ

เมือง จังหวัดมหาสารคาม มีสภาพปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านวิชาการมีระดับปัญหามากที่สุด และด้านบริหารจัดการศึกษามีระดับปัญหาน้อยที่สุด ความพร้อมในการจัดการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านบริหารจัดการมีระดับความพร้อมมากที่สุด และด้านวิชาการมีระดับความพร้อมน้อยที่สุด แนวทางในการพัฒนาความพร้อมในการจัดการศึกษา ด้านวิชาการควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการและเข้าไปมีส่วนร่วมในงานวิชาการของสถานศึกษาในเขตพื้นที่แต่ละตำบลให้มากขึ้น ด้านบุคลากรควรจัดทำแผนอัตรากำลัง และสรรหาบุคลากรทางการศึกษาด้านงบประมาณควรวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ จัดสรรเงินเพื่อการศึกษาให้เพียงพอ รวดเร็ว และทั่วถึงต่อความต้องการของท้องถิ่น และด้านบริหารจัดการศึกษาคควรมีการกำหนดนโยบายและแผนงานด้านการศึกษาที่ชัดเจน และดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการจัดการศึกษา และมีการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นข้อมูลในการนำไปใช้แก้ปัญหาและปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สมชาย วงศ์เกษม และคณะ (2554 : 50-55) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ การพัฒนาระบบ รูปแบบ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม กลุ่มเป้าหมายการวิจัยประกอบด้วย สถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เริ่มจากการถ่ายโอนสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มีปัญหานักเรียนใฝ่การเรียนรู้น้อย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีครูไม่ครบกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูบางคนสอนไม่ตรงวิชาเอก การพัฒนาครูมีไม่มาก สถานศึกษาบางแห่งขาดนวัตกรรม สื่อการเรียนรู้ อุปกรณ์ เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ห้องปฏิบัติการในการเรียนรู้ นักเรียนมาจากครอบครัวยากจน ส่วนมากไม่อยู่ร่วมกับพ่อแม่ ความร่วมมือกับชุมชน ทรัพยากรในการบริหารจัดการ การศึกษา การประสานงาน และความร่วมมือเป็นเครือข่ายมีไม่มากโดยสถานศึกษามีความต้องการและข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ การพัฒนาครู การอบรมครูให้เชี่ยวชาญการจัดการเรียนรู้ จรรยาบรรณวิชาชีพ และการมีจิตสาธารณะการพัฒนาแววเด่นของ

นักเรียน การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการการศึกษาร่วมกับมหาวิทยาลัย การจัดหาสื่อการเรียนการสอน ห้องสมุดสมัยใหม่ อุปกรณ์ เทคโนโลยี การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา การจัดหาทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การจัดระบบโครงสร้าง การขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้ การบริหารจัดการการศึกษายุคใหม่ การมีส่วนร่วมและความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น การจัดการสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ ระบบสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐานของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และการจัดระบบเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษากับองค์การการเรียนรู้ในท้องถิ่น ประเทศ ภูมิภาคอาเซียนและนานาชาติ

ฤทัยศิริ ภักดีกำจร (2554 : 95-98) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาท้องถิ่นของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาท้องถิ่นของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่โรงเรียนควรมีการสำรวจนักเรียนที่มีปัญหาพร้อมทั้งมีการเยี่ยมบ้านให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจัง ให้มีการพัฒนาครูและมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จัดสรรงบประมาณเพิ่มและจัดหาสื่อการเรียนการสอนเทคโนโลยีที่ทันสมัย

นงราม เศรษฐพานิช สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์ และรุ่งเรือง สุขาภิรมย์ (2553 : 39) ได้จัดทำรายงานการติดตามผลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2551 มีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จัดการประชุมสัมมนาเรื่อง เป้าหมายและยุทธศาสตร์ส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระยะ 10 ปี กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในระบบในสัดส่วนที่สูงขึ้นร้อยละ 20 สถานศึกษามีมาตรฐานระดับดีตามเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษาไม่น้อยกว่าร้อยละ 80.00
2. สภาพการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เชิงปริมาณมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สถานศึกษาส่วนใหญ่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษามากที่สุด รวมทั้งได้ขยายการสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายตามความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 12.35 ของนักเรียนทั้งประเทศ การจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย จัดในรูปแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนทั้งสิ้น 18,780 แห่ง เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2548 คิดเป็นร้อยละ 16.56 และจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบต่างๆ และให้ความรู้ทั่วไป

การฝึกอบรมอาชีพ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของรัฐในด้านต่าง ๆ

3. การประกันคุณภาพการศึกษา มีการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษามีคุณภาพระดับดี ส่วนผลการทดสอบระดับชาติทั้งในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6 สถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครมีผลการทดสอบในทุกรายวิชาสูงกว่าภาพรวมทั้งประเทศ ขณะที่สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ มีผลการทดสอบต่ำกว่าสถานศึกษาในทุกสังกัด

4. มีข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีการดำเนินงานเพิ่มขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามความพร้อม ความเหมาะสม มีจำนวนที่เหมาะสม จะได้สามารถดูแลให้การสนับสนุน โดยเฉพาะ โรงเรียนที่ถ่ายโอนให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ควรร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรให้การส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาครูและช่วยเหลือด้านวิชาการ เพื่อให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงสำหรับเด็กไทยทุกคน และควรเร่งพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงมาเป็นครูโดยไม่อิงกับระบบอุปถัมภ์ ยึดยุทธศาสตร์ส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวทางในการจัดทำนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาที่แท้จริง

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ (2553 : 102) ได้วิจัยและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี : พหุกรณีศึกษากลุ่มโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีเขต 2 มี 8 โรงเรียน พบว่า ผู้บริหารมีสมรรถนะมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนการนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ มีการกำกับติดตามและประเมินผลกรรมการนิเทศภายใน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน การพัฒนาครู จัดอาศรมครู ผู้บริหารมีการร่วมมือเป็นอย่างดีกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก

ด้านครู ครูส่วนใหญ่มีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แล้ว เขียนแผนระยะยาวและแผนรายหน่วย จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมบรรยากาศและวินัยเชิงบวกของนักเรียน ทำการวิจัยในชั้นเรียน การสร้างข้อสอบที่มีคุณภาพ มีระบบข้อมูลนักเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและการบริหารจัดการชั้นเรียน ครูมีปัญหาคาดความมั่นใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนและการทำโครงการงาน

ด้านนักเรียน มีการเปลี่ยนแปลงด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดีขึ้น มีความเป็นระเบียบวินัย มีมารยาท มีความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น แต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์อยู่ในอันดับต่ำที่สุดสามอันดับสุดท้าย ส่วนวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ วิชาศิลปะ วิชาสุขศึกษาและพลศึกษาอยู่ในอันดับที่สูง 3 อันดับแรก

ข้อเสนอแนะ ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายของโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ควรให้กำลังใจแก่ครูในการนํานโยบายไปปฏิบัติ ควรร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่นเพื่อให้ความรู้กับบุคลากรในโรงเรียน ควรสานต่อความร่วมมือกับชุมชนและสนับสนุนการพัฒนาตนเองของครู สำหรับครูควรแสวงหาโอกาสในการอบรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน นำความรู้ที่ได้รับมาปฏิบัติ และสร้างเครือข่ายครูในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ครูควรออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับความสามารถและความถนัดของนักเรียน และองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีควรให้การสนับสนุนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียน จัดโครงการอบรมครูเพื่อเพิ่มพูนความรู้ การพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และการสนับสนุนทางด้านทรัพยากรที่จำเป็นต่าง ๆ

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2553 : 98) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การนำเสนอกลยุทธ์การบริหารการศึกษาสำหรับสถานศึกษาที่ถ่ายโอนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษาจากสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการบริหารการศึกษาโดยสถานศึกษาและชุมชนเป็นฐาน (School and Community Based Management : SCBM) ประกอบด้วย 7 ประการ ได้แก่

1. ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกับสถานศึกษาอย่างมีอิสระ เพื่อกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
2. ชุมชนเป็นหุ้นส่วนในการบริหารจัดการการศึกษา
3. โครงสร้างการบริหารตามแนวราบที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจ
4. การใช้ฐานทรัพยากรของชุมชนบูรณาการการจัดการศึกษา
5. การพัฒนาเครือข่ายการบริหารจัดการศึกษา
6. การสร้างวัฒนธรรมในการแสวงหาความรู้ เรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาและชุมชน

7. การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และผู้นำชุมชน

สภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษาที่ถ่ายโอนด้านเศรษฐกิจเป็นอุปสรรคร้อยละ 67.3 ด้านสังคมวัฒนธรรมเป็นโอกาสร้อยละ 60.9 ด้านเทคโนโลยีเป็นโอกาสร้อยละ 85.5 ด้านการศึกษาเป็นโอกาสร้อยละ 80.8 ด้านการเมืองและกฎหมายเป็นโอกาสร้อยละ 74.3

ด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาก่อนและหลังการถ่ายโอนแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการถ่ายโอนการดำเนินงานของโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนถ่ายโอน

ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการบริหารการศึกษาโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ประกอบด้วย

1. การมีแผนพัฒนาการศึกษาที่ชัดเจนสอดคล้องกับแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล

2. การมีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำของนายกององค์การบริหารส่วนตำบลและผู้อำนวยการโรงเรียน

3. ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการทำงานเป็นทีม มีวัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เคารพซึ่งกันและกัน

4. ความรู้สึกความเป็นเจ้าของสถานศึกษาร่วมกัน

5. วัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันของสถานศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนร่วมใจมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

โกวิท พวงงาม (2553 : 10-23) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสังเคราะห์และถอดบทเรียน นวัตกรรมท้องถิ่นและการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ต้นแบบการบริหารจัดการภารกิจที่ถ่ายโอน) โดยสำรวจและเสาะหานวัตกรรมท้องถิ่นและการบริการสาธารณะของกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา สังเคราะห์และถอดบทเรียนจากนวัตกรรมท้องถิ่นและการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจาก 4 ภูมิภาค มหาวิทยาลัยเครือข่าย 4 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ผลการสังเคราะห์ ภารกิจกระจายอำนาจ ที่ต้องการถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย การส่งเสริมอาชีพ สวัสดิการสังคม การศึกษา การสาธารณสุข การจัดการที่อยู่อาศัย และการพัฒนาเกี่ยวกับการกีฬาและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ นวัตกรรมท้องถิ่นสร้างสรรค์ด้านการศึกษาพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาที่มีความหลากหลาย ตั้งแต่จัดในรูปแบบศูนย์เด็กเล็กและกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย ทั้งในระบบ โรงเรียน และนอก โรงเรียน มีเอกลักษณ์ของตน มีโครงการ

เครือข่ายส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ในรูปของการทำบันทึกตกลงร่วมมือระหว่างองค์กรบริหารส่วนตำบล โรงเรียน และวิทยาลัยการอาชีพ เพื่อผนึกกำลังจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ จัดศูนย์การเรียนรู้ครบวงจร ศูนย์การเรียนรู้อ่อนน้อมประสงค์ และพิพิธภัณฑสถานเด็ก ตารา เกษทองมา (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารจัดการของนักวิชาการศึกษากับประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุดรธานีเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการบริหารจัดการของนักวิชาการศึกษากับประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามความคิดเห็นของผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสอง ผลการวิจัย พบว่า

1. ทักษะการบริหารจัดการของนักวิชาการศึกษา จำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้านแต่มีความแตกต่างทั้งโดยรวมระหว่างกลุ่ม และรายด้าน

2. ประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้านและโดยรวมไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่ม เฉพาะด้านการยอมรับของผู้ปกครองและชุมชนต่อหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก และคุณภาพผู้เรียนเท่านั้นที่แตกต่างระหว่างกลุ่มเฉพาะ

3. โดยรวมทักษะการบริหารจัดการของนักวิชาการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

ยิ่งยศ อุดรพิมพ์ (2549 : 129-131) ได้ศึกษาบทบาทด้านการศึกษาของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า 1) บทบาทด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาในระบบ และการศึกษานอกระบบ 2) เปรียบเทียบบทบาทด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามสถานภาพ และวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่ามีความคิดเห็นไม่ต่างกัน และ 3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยสรุปเรียงลำดับค่าความถี่จากมากไปหาน้อยในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านการศึกษาในระบบ ได้แก่ ควรมีการจัดงบประมาณสนับสนุนด้านการศึกษา ควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและองค์การบริหารส่วนตำบลในการสนับสนุนการจัดการศึกษา และไม่ควรมีการถ่ายโอนการศึกษาใน

ระบบให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านศึกษานอกระบบ ได้แก่ การจัดงบประมาณ สนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และควรมีสุนัข บริหารอินเทอร์เน็ต ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ ควรสนับสนุนให้มีห้องสมุดประชาชน และอินเทอร์เน็ตตำบล ควรส่งเสริมกลุ่มอาชีพทุกสาขา

ประมวล ทิพชัย (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหาร ส่วนตำบลในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของกิ่งอำเภอเชียงขวัญ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วน ตำบลในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของกิ่งอำเภอเชียงขวัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับ มากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านกิจการนักเรียน ด้านความสัมพันธ์ ของโรงเรียนกับชุมชน ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่ และ ด้านบุคลากร

จรัญ พันธุ์หนอง (2546 : 95) ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการมีส่วนร่วมของ องค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัด หนองคาย โดยผลการวิจัยพบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ต่อการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบรายด้านแล้วมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ คือด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

วรรณที ศรีโนนยาง (2545 : 132) ได้ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมและความ พร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของจังหวัด หนองบัวลำภูผลการศึกษาพบว่า

1. บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของสมาชิก สภาองค์การบริหารส่วนตำบลด้านการบริหารทั่วไป ด้านวิชาการ ด้านธุรการการเงิน ด้าน กิจการนักเรียน ด้านอาคารสถานที่ และด้านบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านความ สำคัญของโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับมาก

2. ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาระดับ ประถมศึกษานั้นมีอยู่ด้านเดียวที่มีความพร้อมคือ ด้านอาคารสถานที่ ส่วนด้านที่ยังไม่พร้อม ในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านความรู้ เกี่ยวกับการจัดการศึกษา

ทองปึก คลังกลาง (2544 : 120-129) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพการปฏิบัติงานปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการศึกษา

พบว่า

1.1 สภาพการปฏิบัติงานมีการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา

สนับสนุนงบประมาณ อาคารสถานที่กับกรมการศึกษานอกโรงเรียน สนับสนุนงบประมาณอาหารกลางวัน จัดหารางวัล จัดหากิจกรรมของโรงเรียน สนับสนุนงบประมาณฝึกอาชีพ สนับสนุนการกีฬาชุมชนด้วย การจัดหาอุปกรณ์และแข่งขันกีฬาของชุมชน ให้ความรู้ประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง ร่วมกับ หน่วยงานปกครองและตำรวจต่อต้านยาเสพติด สนับสนุนงบประมาณแก่โรงพยาบาลดำเนินการเรื่องโรคเอดส์ ประชาสัมพันธ์เรื่องแรงงาน

1.2 ปัญหาพบว่า งบประมาณไม่เพียงพอดำเนินการ การประสานงานระหว่างโรงเรียน กับ อบต. ยังไม่ดี เห็นว่าการศึกษาไม่ใช่ภารกิจโดยตรงและเร่งด่วน คิดว่าเป็นการปฏิบัติซ้ำซ้อนกับหน่วยงานที่ทำอยู่แล้ว โดยสมาชิกต้องการสิ่งก่อสร้างพื้นฐานเป็นหลัก

1.3 ข้อเสนอแนะ รัฐควรจัดงบประมาณอุดหนุน อบต.ที่มีรายได้น้อยเพิ่มขึ้นอบต.และโรงเรียนควรประสานงานและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อบต.ควรให้ความสำคัญงานทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น และควรมีบุคลากรทางการศึกษาประจำ อบต.

2. สภาพการปฏิบัติงาน ปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมศาสนา

พบว่า

2.1 สภาพการปฏิบัติงานมีการจัดงบประมาณอุดหนุนวัด การบรรพชา สามเณรภาคฤดูร้อน การอบรมธรรมสำหรับประชาชน ตั้งงบประมาณช่วยเหลือวัดและศาสนสถานที่ประสบภัยธรรมชาติและภัยพิบัติ สนับสนุนสิ่งของเครื่องใช้ในงานพิธีทางศาสนา

2.2 ปัญหา พบว่า งบประมาณมีจำกัด ไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านศาสนาช่วยวางแผน ซึ่งอบต.ให้ความสำคัญงานทางด้านศาสนาน้อยกว่าทางด้านสิ่งก่อสร้างที่เป็นรูปธรรม

2.3 ข้อเสนอแนะ รัฐควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้น อบต.ควรให้ความสำคัญทางด้านศาสนาเพื่อรับการสนับสนุนจาก อบต.

3. สภาพการปฏิบัติงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมพบว่า

3.1 อบต. ร่วมกับสภาวัฒนธรรมอำเภอจัดงานอนุรักษ์วัฒนธรรม จัดประกวดแข่งขัน ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน สนับสนุนชุมชนในการจัดงานประเพณี

3.2 ปัญหาที่พบ งบประมาณมีจำกัด ขาดแคลนบุคลากรทางด้านวัฒนธรรมในการจัดทำแผนงานอบต. ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับกับงานทางด้านวัฒนธรรม

3.3 ข้อเสนอแนะ รัฐควรอุดหนุนงบประมาณให้ อบต. ที่รายได้น้อยให้เพิ่มขึ้นเพื่อให้ทำงานได้ครอบคลุมหน้าที่รับผิดชอบ ควรมีบุคลากรที่ปรึกษาทางด้านวัฒนธรรม และ อบต.ควรให้ความสำคัญกับงานทางด้านวัฒนธรรมเช่นเดียวกับงานด้านอื่น

วีระเดช ชาติ (2543: 104) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในกิ่งอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า 1) สมาชิกพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการจัดการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความคิดเห็นด้านการจัดการศึกษาอบรม อยู่ในระดับปานกลาง และ 3) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการจัดการศึกษาด้านการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เกรฟ (Craff. 1988 : 1633-Abstract) ได้ศึกษาทัศนคติของชุมชนต่อการจัดการศึกษาและระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนที่จะทำให้อัตนคติของชุมชนต่อโรงเรียนดีขึ้น จุดมุ่งหมายคือ ต้องการศึกษความสัมพันธ์ระหว่าง ระดับการมีส่วนร่วม สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ทัศนคติต่อสถานศึกษาของรัฐ ผลการศึกษาพบว่า ค่าความสัมพันธ์กันระหว่างทัศนคติของชุมชนกับสิ่งแวดล้อมหรือทัศนคติของชุมชนกับระดับการเข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

คิง (King. 1984 : 1593- Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โรงเรียนในฐานะเป็นชุมชนและความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน จุดมุ่งหมายเพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสามารถลดความแตกแยกของชุมชนโดยสร้างความสัมพันธ์ ด้วยวิธีการประชาธิปไตย ให้เกิดความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ผลวิจัยของบุคคลอื่นที่ได้วิจัยไว้แล้ว 3 คน ผลการศึกษาสรุพบว่า ถ้าหากให้บุคคลเข้าไปเกี่ยวกับการสร้างจะทำให้เกิดความรู้สึกที่ต้องรักษากฎนั้นไว้ ถ้าหากให้เขามีโอกาสเข้าร่วมจะมีการปฏิบัติตามกฎมากขึ้น

และถ้าให้บุคคลได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับภาคตัดสินใจเขาจะเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียน ความแตกแยกจะน้อยลง

โซบูลโล (Sorbello. 1978 : 598- Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้ปกครองนักเรียนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในบทบาทที่เป็นจริงและคาดหวังตามทัศนคติของครูประถมศึกษา ครูใหญ่ ผู้ปกครองนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่ใช่ นักเรียนประถมศึกษา โดยได้ศึกษาความสัมพันธ์ 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านนักเรียน ด้านหลักสูตร ด้านอาคารสถานที่ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกและด้านประชาสัมพันธ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มเห็นว่าผู้ปกครองนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนอยู่ในระดับน้อยทุกกลุ่ม เสนอให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเลือกหนังสือเรียน การจัดหลักสูตร ระเบียบวินัยครู และให้ผู้ปกครองทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน ส่วนครูใหญ่และครูมีความเห็นว่า ผู้ปกครองไม่ควรเกี่ยวข้องกับทางโรงเรียน ในส่วนผู้ปกครองยังไม่มีความรู้และไม่มีความมั่นใจ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบทบาทด้านการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) พบว่ามีบทบาทด้านการจัดการศึกษาในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทด้านการจัดการศึกษา วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทางด้านการศึกษา และที่สำคัญยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ บุคลากรที่รับผิดชอบงานโดยตรง ที่กล่าวมาล้วนแต่เป็นข้อจำกัดที่ทำให้งานกองการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพ ในการมีบทบาทเกี่ยวกับด้านการศึกษา และยังไม่เห็นความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษา ร่วมวางแผนกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น ประสานงานกับเครือข่ายทางการศึกษากับโรงเรียน ติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ ซึ่งหน้าที่โดยตรงของงานกองการศึกษา คือนักวิชาการศึกษา

ผู้วิจัยในฐานะเป็นนักวิชาการศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการปฏิบัติหน้าที่ของนักวิชาการศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยศึกษาปัญหาการปฏิบัติงาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และข้อเสนอแนะทั่วไปในการปฏิบัติงานด้านการศึกษาของนักวิชาการศึกษา เพื่อให้เป็นข้อสนเทศและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของท้องถิ่นต่อไป